

Kecici

İNADINA EDEBİYAT

YAZ 2020 13

Fırtına kuşları
gibi öğretmenler...

Ahmet Mümtaz Taylan

Öğretmenlikten
edebiyata bir ömür...

Gülten Dayıoğlu

Yeni kuşakların okuma denklemi

Behiç Ak, Müren Beykan

Eğitimcinin okuma ödevi

Prof. Dr. Nermin Yazıcı

Edebiyat kitaplarını incelerken...

Mine Soysal, İshak Reyna,

Burcu Aktaş

#ees13

Fırtına kuşları gibi öğretmenler...	8
Ahmet Mümtaz Taylan	
Öğretmenlikten edebiyata bir ömür...	12
Gülten Dayıoğlu	
Edebiyat kitaplarını incelerken...	18
Mine Soysal, İshak Reyna, Burcu Aktaş	
Yeni kuşakların okuma denklemi	28
Behiç Ak, Müren Beykan	
Eğitimcinin okuma ödevi	34
Prof. Dr. Nermin Yazıcı	
9. Türkiye Yayıncılık Kurultayı - Online	38
Edebiyata davet eden yaratıcı okuma uygulamaları	42

YAZ 2020 • Sayı 13
İNADINA EDEBİYAT

© Güneşli Kitaplığı

Keçi edebiyat e-dergisi
yılda 2 sayı ücretsiz yayınlanır.

Tüm yayın hakları saklıdır.
Yayınlanan yazı, görsel ve bilgiler
kaynak gösterilmeden alıntılanamaz.
İmzalı yazılardaki görüşler yazarlarına aittir.

ISSN: 2667-7806

Sahibi: Güneşli Kitaplığı Yayıncılık A.Ş.
adına Mine Soysal.

Editör: Halil Türkten

Grafik tasarım: Huban Korman
Grafik uygulama: Eda Özden
Son okuma: Hande Demirtaş
Reklam: Oya Balkan

Bu sayıya katkıda bulunanlar:
Deniz Boz Aydemir, Merve Özcan Kaynak

keciedebiyat.com
   /keciedebiyat

info@keciedebiyat.com
0212 212 99 73
Büyükdere Cad. Polat İş Merkezi
87/6 Mecidiyeköy 34387 İstanbul

Zor zamanların uzaygemisi, edebiyat!

Zamanın ötesine geçmemizi sağlayan “Geleceğe Dönüş” üçlemesinin 1985’te çekilen ilk filminin son sahnesinde çatlak bilimci Emmet Brown, yoldaşı Marty’ye arabada şunu der: “Yol mu? Gideceğimiz yerde yola ihtiyacımız olmayacak.”

Edebiyat, en zor zamanlarımızda bizi dünyadan uzaklaştıran bir uzaygemisi, zamanın ötesine geçiren bir makine... İnsanlığın, evden çıkamadığı karantina sürecinde edebiyat ve sinema başta olmak üzere kültür sanat ürünlerine sıkı sıkı sarılması, dahası ilk uzay turistini göndermiş olması manidar değil mi?

E-dergimiz yola çıktığı 2014’ten bu yana kültür sanat ortamına etki eden zorlu koşullara rağmen, ortak konuları, ortak meseleleri ve yeni çözüm yollarını işlemeye devam etti. İlk günden bu yana “her şeye rağmen” ve “inadına edebiyat” şiarıyla yoluna devam eden Keçi’yi yine zorlu yollardan, patikalardan yürütüp, özgün bir içerikle siz sevgili okurlarımıza sunuyoruz.

Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinin hemen öncesinde, ilkbaharın ilk günlerinde Türkiye’nin dört bir yanından gelen edebiyat gönüllüsü eğitimcilerin katıldığı 13. Eğitimde Edebiyat Semineri’nden taşan arşiv niteliğindeki içerik, Keçi’nin YAZ 2020 sayısında yer alıyor. Keçi, 13. sayısıyla yayın yolculuğundaki 6. yılı geride bıraktı.

Ahmet Mümtaz Taylan, çocukluk yıllarından ve çokyönlü sanat yolculuğundan süzdüğü deneyimiyle öğretmenlik mesleğine ve ülkemizdeki eğitim anlayışına ilişkin gözlemlerini Keçi’de paylaşıyor. Gülten Dayıoğlu, yarım asrı aşkın yazarlık verimiyle, öğretmenlikten edebiyata uzanan hikâyesinde birikenleri eğitimcilerle paylaşıyor.

Usta sanatçı Behiç Ak, Günışığı Kitaplığı editörü Müren Beykan’ın sorularını cevaplıyor; yazar ve editörü, yeni dünyanın edebiyat algısı ve yeni kuşakların okuma denklemi üzerine konuşuyor. Mine Soysal, İshak Reyna ve Burcu Aktaş, edebiyat kitaplarını incelemek için eğitimcileri kolaylayacak ipuçları sunuyor.

Türkçe eğitim uzmanlarından Prof. Dr. Nermin Yazıcı, öğretmenin bir okur olarak edebiyatla etkileşim evrenine katkısı olabilecek öneriler sunuyor. Öğrencileriyle gerçekleştirdikleri yaratıcı okuma uygulamalarını meslektaşlarına sunan dört öğretmenin hikâyesi de Keçi sayfalarında dolaşiyor.

9. Türkiye Yayıncılık Kurultayı’nın pandemi nedeniyle online gerçekleşen buluşmasının haberi ve iki günlük etkinlikten süzülen notlar da Keçi sayfalarında.

Keçi, yeni sayısında okurlarını, kitapların açtığı yoldan yürümeye davet ediyor.

Halil Türkden

13. EĞİTİMDE EDEBİYAT SEMİNERİ

29 ŞUBAT 2020 Cumartesi
FMV Işık Ortaokulu

EĞİTİM
EDE-
BİYAT
SEMİ-
NERLERİ

GÜNEŞİ
KİTAPLIĞI

29 Şubat 2020

13. EĞİTİMDE EDEBİYAT SEMİNERİ

Günişığı Kitaplığı'nın 13. Eğitimde Edebiyat Semineri, 29 Şubat 2020'de FMV Işık Ortaokulu'nun ev sahipliğinde düzenlendi. Keçi'nin dosya konusu olan bu yılki seminere 45'ten fazla il ve ilçeden, 600'ü aşkın öğretmen, eğitim yöneticisi, kütüphaneci ve akademisyen katıldı.

Fırtına kuşları gibi öğretmenler...

Ahmet Mümtaz Taylan

Usta sanatçı Ahmet Mümtaz Taylan, öğretmenlik mesleğinin hem kendi yolculuğunda hem de toplumda bıraktığı izdüşümlerini yorumluyor, eğitim anlayışına ilişkin gözlemlerini paylaşıyor.

On yaşında bir arkadaşım var. Zaman zaman buluştuğumuzda, karşılıklı oturur, o sıcak çikolatasını içerken ben de kahvemi içerim ve birbirimize yeni duyduğumuz şakaları yaparız. Son buluşmamızda arka arkaya iki şaka paylaştı. Birincisi şöyle: “Alo, polis mi?” / “Evet, buyrun.” / “Etrafımda iki yüz kadar ceset var.” / “Nerdesiniz?” / “Mezarlıkta.” Güzel... İkinci şaka da şöyleydi: “Alo, polis mi?” / “Evet, buyrun.” / “Burda zorla tutuluyorum.” / “Nerdesiniz?” / “Okulda.”

Ben, Isparta'nın Eğirdir ilçesinin Şarkikaraağaç beldesinde, henüz beş yaşındayken ikinci sınıftan okula başladım. Eğirdir'de başladığım ilkokulu Ankara'da bitirdim. Ankara'da başladığım ortaokulu İzmir'de bitirdim. İzmir Karataş Lisesi'nde okudum. Sürekli okul değiştirmemin nedeni, babamın mesleği idi. Kendisi hukukçu ve maden işletmecisiydi. O zamanlar madencilik, şimdiki gibi holdinglerin elinde değildi, daha küçük ölçekli bir işti. Bu yüzden çok fazla gezdik. Türkiye'nin farklı bölgelerinde çok farklı okullarda okudum.

“Arkadaş edinmeye zamanım yetmedi.”

Arkadaşlar edinmeye çalıştım, ama zamanım bir türlü yetmedi. Tam birini bulup arkadaş edindim derken, başka bir yere göçmemiz gerekirdi. Sokağa kolay çıkabilen bir çocuk değildim. Çelimsiz ve sık hasta olan bir çocuktum. Yemek sorunum vardı, sinüzit sorunum vardı... Kolay kolay sokağa bırakmazlardı beni. Babam elinde vitamin iğneleriyle peşimde gezerdi.

Bundan dolayı, iki tür arkadaşım oldu. Birincisi; babamın ve annemin genişçe sayılabilecek kitaplığından okuduğum kitaplardı. Çok küçük yaşta okuduğum için anlamadığım Şevket Süreyya Aydemir'in sekiz ciltlik koleksiyonu gibi. Diğer arkadaşlarım da

öğretmenlerimdi. Sokağa çıkan ya da çıkartılan bir çocuk değilseniz, zamanınızı en çok evde ve okulda geçirirsiniz.

Yerlisi olmadığım yerel kültürlerin içinde, gelip geçici ve yabancı bir çocuk olarak büyüdüğüm için konuşabildiğim, konuştuğunu anlayabildiğim ve yoğun ilişki kurduğum kişiler hep öğretmenlerim oldu. Onlar hem benim öğretmenlerimdi, hem de içimdeki gizli bir yerde benim arkadaşlarımdı. En çok iletişim kurduğum insanlardı.

Okul sevmem, ama öğretmenleri çok severim. Şakasını paylaştığım küçük arkadaşım da okullara bayılmıyor galiba, ama öğretmenlerini seviyor. Öğretmen önemlidir.

“İki basamaklı merdiveni, elinde sopası...”

İzmir'deki ortaokul yıllarımda Hulusi Şallıoğlu adında bir matematik öğretmenimiz vardı. Okulun en korkulan hocasıydı. Cam gibi beyaz teni, üzerinde manasız derecede uzun ve beyaz bir önlükle... Kaş yok, saç yoktu, ama kırmızı bir sopası vardı. Asla bir öğrenciye kaldırdığı görülmemiştir onu. Büyük ve kalabalık bir tahtası vardı. Modern matematik öğretiliyordu, ama Hulusi Hoca 70 yaşındaydı. İki basamaklı merdiveni ve elinde sopasıyla devasa tahtanın her yerine erişirdi. Ondan neden korkulduğunu hâlâ bilmiyorum.

Orta ikinci sınıfa kadar matematiği zayıf bir öğrenciydim. Hulusi Hoca hayatımıza girdikten sonra matematiği hızla öğrendim, benimsedim ve sevdim. Çünkü matematiği bir oyun olarak anlatıyordu. Doğru soruyu sormak, soruyu anlamak, anlamadan çözmek ve bulmaca gibi çözmek eğlenceli gelmeye başladı. Hulusi Hoca'nın herkesi ürküten, ama ben de “duruluğa” karşılık gelen o duruşu çok etkiliydi. Hocanın, kırmızı sopasının ve muazzam anlatımının dışında hiçbir şey dikkatimizi çekemiyordu. Liseyi bitirdikten sonra, ilk üniversitem olan iktisat fakültesine onun attığı temelle girdim.

Aynı okuldaki edebiyat hocamız Orhan Tekne epey şiveli konuşurdu. O zamanlar biz birbirimizin nereli olduğunu öğrenmeye o kadar meraklı değildik. Shakespeare'in adını telaffuz edemezdi, ama o, yüzündeki şark çibaniyle Anadolu'lu bir Shakespeare'di benim için. Edebiyatı sevmeye, okumaya, anlamaya olan düşkünlüğümü onun sayesinde kazandım. Hikâyeleri, romanları ve şiirleri büyük bir aşk ve tutkuyla, derinlemesine anlatırdı.

55 yaşına kadar bu iki hocamın öğretisiyle çok sıkıntı çekmeden geldiğimi söyleyebilirim. Biri hesap yapmayı, diğeri de estetiği, güzelliği ve inceliği öğretti. Onca yıldır

bu kadar iş yapabildiysem, kızım şu an ABD'de sinema okuyorsa ve üç evlilik yapıp hâlâ aklımı kaybetmediysem onların payı büyüktür.

Farklılıkları seven, koruyan, kollayan fırtına kuşları...

Fırtına kuşlarını bilir misiniz? Açık denizlerde, konacak hiçbir kara parçası ya da geminin olmadığı derin ve büyük sularda uzun mesafe uçabilen kuşlar. Ben eğitimi denize, öğretmenleri de fırtına kuşuna benzetirim. Hakikaten de fırtına kuşları gibi öğretmenler var. Aşağıda ne tür bir tehlike ya da baş edilemeyecek bir derinlik olursa olsun, yukarıda mutlaka ne yapacağını bilen öğretmenler de var. Benim hayatımdan iki fırtına kuşu geçti. Ne aklımdan ne kalbimden hiçbir zaman çıkarmadım onları.

Benim gibi öğrenim gördüğü yerin yerlisi olmayan, evdeki eğitimi farklı, sınıfsal ve ekonomik açıdan farklı, geleceği göreneği ya da inancı çok farklı olabilen bir sınıf do-

luslu öğrencinin karşısında, bütün bu çeşitliliği göğüslemeye çalışan bir fırtına kuşu!.. Umuyorum ki, her sınıftaki öğretmen fırtına kuşu olsun. Her gün birbirinden çok farklı 80 çocuğu, birbirine benzetmeden ve ailesi tarafından verilen can suyunu kurutmadan, her gün yeni şeyler öğrenmenin yolunda yürüten birer fırtına kuşu...

Amaç ne; hepsi birbirine benzemesin. Çünkü hepsinin birbirine benzemesi iyi bir şey değil. Birbirine benzeyen ve birbirinin aynı olan insanlarla birlikte yaşamak ister miydiniz? Yeniliğin, çelişkinin, anlaşmazlığın ve bilinmezliğin heyecanı, birbirine benzemeyenler arasında cereyan eder. Bir futbol takımı birbirine benzeyebilir, ama sınıftaki bütün öğrencilerin birbirine benzemesi ne kendilerinin ne de ülkelerinin geleceği için hayırlıdır.

Farklılıklar... Demek ki farklılıkları seven, koruyan, kollayan, bundan ayıp, günah sonucu çıkarmayan ve onlara saygı duyan fırtına kuşlarına ihtiyaç var.

“Bir öğretmen, hayat boyu öğrencidir.”

“Eğitim, dünyanın çoğu yerinde güdümlü bir iştir, ama öğretmen öyle değildir.”

Kanatları geniş, gücü kuvveti yerinde bir çocuk, ömür törpüsü olabilir. Ben iki tane yetiştirdim, biri müzisyen, diğeri de sinemacı olacak. Hayatınızın en güzel ve en önemli parçaları, ama sizi insanlıktan çıkarabilirler. Bunlardan 80 tanesini her gün bir arada tutmak, bozmadan, eksiltmeden ve hatta üzerine biraz daha ekleyerek evlerine gönderebilmek zor zanaat.

Her şeyin sistematik olarak değiştiği eğitim sisteminin içinde öyle biri var ki, bütün bunlardan etkilenmeden, bu ülke için, aileler için, kendileri için bir şeyler öğretmeye çalışan, eski çağlardan kalma bilge bir insan tipi: öğretmen. Eğitim, dünyanın çoğu yerinde güdümlü bir iştir, ama öğretmen öyle değildir. Eti bir makineye sokup öteki

taftan sosis olarak çıkarmaya dayalı bir dünyada yaşıyoruz. Bu oyunu öğretmen bozar, tek bir öğretmen. Bir öğretmen; oradan sosis olarak çıkmanı bekleyen eğitim sistemine inat, soru soran, itiraz eden, merak eden ve hayal kuran bir genç yaratabilir. Eleştiri sunabilen gençleri ancak bir öğretmen yetiştirebilir.

Neye rağmen? Ailelerin iyi ya da kötü, olumlu ya da olumsuz, eksik ya da fazla yanlarına rağmen. Eğitim sisteminin düzensizliğine ve istikrarsızlığına rağmen. Günlük hayatın bütün zorluklarına rağmen. Sadece bu “rağmen”lerle mücadele etmeyen, ev geçindirmekle, hayatta kalmakla da uğraşan biri. Kendini sürekli inşa etmek zorunda olan, öğretebilmesi için yeni şeyler öğrenmesi gereken biri. Bir öğretmen, hayat boyu öğrencidir.

“Dünyayı değiştirebilecek güçte öğretmenler!”

İçinde muazzam bir özgüven ve tuhaf derecede meslek aşkı olması gereken biridir öğretmen. Marifet iltifata tabidir, ama o iltifat hiçbir zaman gelmez. Ama o marifeti yine de göstermeye devam eder öğretmen. Çünkü o sınıftakiler birkaç insan değil, bu ülkenin geleceğidir. Onlardan sorumlusundur ve bu çok zahmetli bir iştir. Bu işi iyi yapan, bir ülkenin kaderini değiştirebilir. Benim kaderimi değiştiren öğretmenlerim gibi. Daha önce sözünü ettiğim Hulusi ve Orhan Hocalar gibi. Feyza Hepçilingirler de Karataş Lisesi’ndeki öğretmenlerimden biriydi. Hem şahane bir öğretmen hem de müt-hiş bir edebiyatçıdır. İyi bir öğretmenin, hangi siyasi görüşe ve referanslara yakın olursa olsun her şeyi değiştirebileceğine, belirli süreçlerde ülkenin kaderine etki edebilecek güce sahip olduğuna inanıyorum.

Ben merak eden çocuklar yetiştirmeye çalıştım. Çocuklarımla öğretmenlerinden, okudukları okullardan da beklentim bu duyguyu söndürmemeleri oldu. Hayal kurabilen, merak eden, önyargısız çocuklar yetiştirmek bizim elimizde.

Her meslekte olduğu gibi bu meslekteki iyiler de dünyayı değiştirebilecek güçteler. Dünyayı değiştirebilecek insanları saygıyla selamlıyorum. Merak eden çocuklar yetiştirmenin, yüksek matematikten bile önemli olduğunu düşünüyorum. Birini bilgiyle doldurmaktan ziyade, bilgiye ulaşmanın ve onu kullanmanın yollarını öğrenmiş genç bir insanın önemsenmesi, ona saygı gösterilmesi gerektiğine inanıyorum. Genç insana, gelmekte olana, yeni modele, bizden daha iyi ve geniş kapasiteli olana saygı göstermekten söz ediyorum. Bu, sadece dört yıllık eğitimle ve iki yıl formasyon almakla ilgili bir şey değil, alçakgönüllü ve bilgili biri olabilmekle ilgili bir şeydir. Bu bir ülkü meselesidir ve iyi öğretmenler, ülküsü olan insanlardır. ●

“ Bu işi iyi yapan, bir ülkenin kaderini değiştirebilir. Benim kaderimi değiştiren öğretmenlerim gibi. ”

Öğretmenlikten edebiyata bir ömür...

Gülten Dayıoğlu

Yarım asrı aşkın yazarlık verimiyle, çocuk ve gençlik edebiyatımızın öncü isimlerinden Gülten Dayıoğlu, öğretmenlikten edebiyata uzanan yolculuğunda birikenleri eğitimcilerle paylaşıyor.

50 yıldır okullarda, kitap ve okuma konulu söyleşi ve imza günlerine katılıyorum. Tüm ülkeyi kapsayan bu buluşmaların tadımlık bile olsa katılanlarda iz bıraktığını umuyorum. Yıllar sonra o çocuklar, saygın beyefendiler, hanımefendiler olarak yurdumun herhangi bir yerinde, karşıma çıkıyor. Birlikte, o tek günlük buluşmayı sevinçle anıyoruz. Ne var ki, ülke çapında hizmet veremediğim öğrenci kesimlerini düşündüğümde, sevincim kursağımda kalıyor. Elbette her davete olumlu yanıt verebilmem olanaksız. Tek avuntum, kalemime güvenen, değerbilir öğretmenlerimiz sayesinde, eserlerimin yurt genelinde öğrencilere okutuluyor olması. İşte bu yaklaşımla yararına içtenlikle inandığım, olmazsa olmaz nitelikte gördüğüm kavramlardan kısaca söz etmek istiyorum.

Çocuk ve genç, neden kitap okumalı?

“ Zihinsel beslenme eksikliği ancak, nitelikli romanlar öyküler, şiirler, tiyatro oyunları, masallarla giderilebiliyor. ”

Kitap zihnin besinidir. Sürekli tükettiğimiz besinler, fiziksel yapımızı geliştiriyor. Ama zihinsel, ruhsal, kültürel, sosyal yapımız, yetersiz beslenme nedeniyle güdük kalıyor. Belli bilim dallarının temellerini oluşturan örgün öğretim araçları, yani ders kitapları, eğitsel açlığımızı kesinlikle doyuramıyor. Bu durumda beslenme dengemiz bozuluyor. Oysa fiziksel ve zihinsel beslenmemiz eşit olmak zorunda. Tek kanatlı bir kuş uçabilir mi?

Zihinsel beslenme eksikliği, ancak nitelikli romanlar, öyküler, şiirler, tiyatro oyunları, masallarla giderilebiliyor. Ayrıca, düşünce, sohbet, gezi, araştırma-inceleme yazıları gibi kitaplar zihinsel beslenme eksikliğinin temel kaynaklarını oluşturuyor. Okuma alışkanlığı, etkin, düzenli ve eğitsel uygulamalarla, bebeklikten itibaren, çocuklukta kazanılıyor ve yaşam boyu sürüyor.

Bu alışkanlık, giderek kitap okuma eylemini, yaşam biçimi edinmemizi sağlıyor. Bu adanmışlık bizlerde, hayatı, insanı, dünyayı, doğayı, kâinatı sürekli okuma bilinci oluşturuyor. Çevremize karşı at gözlüğüyle bakma kısırlığından kurtuluyoruz. Fiziksel ve zihinsel donanımını eşit olarak edinebilmiş insanlar, evrensel boyutta, insanı insan kılan ilkeleri benimseyip içselleştirmiş oluyor. İnsan ömrü sınırlı olduğu için, böylesine yaşamsal bir kazanım, deneye dokuna, yaşaya yaşaya değil, ancak kitap okuyarak elde edilebiliyor.

Yetenekli ama taşralı!..

Ben Kütahya'nın Emet ilçesinde doğdum ve ilkokul 5. sınıfa kadar da orada büyüdüm. Oradaki öğretmenim, yazılı anlatım ve kompozisyon ödevlerime bakar, "Sen yetenekle doğmuşsun," diyerek beni yüreklendirirdi. Yazma ateşi ilk o zaman düştü içime. 5. sınıftan sonra İstanbul'a taşındık. Nişantaşı Ortaokulu'nun (Bugünkü adı Nişantaşı Nuri Akın Anadolu Lisesi) birinci sınıfında, Türkçe dersinde bir gün içeri müfettiş girdi. Hocamız dilbilgisi dersine devam ederken, müfettiş gelip yanıma oturdu. Defterlerimi karıştırdı; derken, "Niye geldiniz Kütahya'dan?" diye sordu. "Bilmiyorum," diye kekeledim.

Zil çaldı. Öğrenciler dışarı çıkarken tokamla, saçımla ya da çorabımla alay etmeye başladılar. Herkes sınıftan çıkınca, öğretmenim omuzumdan tuttu ve müfettişe dönerek, "Efendim, size bu çocuğu tanıtmak isterim. Doğuştan yetenekli ama taşralı," dedi. İkisnin de gözlerinin içi gülüyordu. "Aile bu çocuğa destek olacak nitelikte değil," diye ekledi. Doğru söylüyordu. Annem okuma yazma bilmeyen, parmak basabilen bir kadındı, babam da Rüşdiye Mektebi'nde ikinci sınıftan ayrılmış bir esnaftı. Müfettiş Bey bu soruya hazırmış gibi gülümsedi ve, "Bu çocuğa yardım etmenin tek yolu var. Ona okul kütüphanesinin anahtarını verin, hem temizlesin hem de okusun," dedi. Üç yıl bende kaldı o anahtar, yaz aylarını da orada geçirdim. Bir gün öğretmenim, "Gülten, o beyefendi kim, biliyor musun?" diye sorduğunda, olanca taşralılığımınla "Cık," demiştim. O da bana, "Reşat Nuri Güntekin," cevabını vermişti.

"Sizi seviyorum Cevdet Ağabey!"

Sonraları birkaç kez yazıştık Reşat Nuri Bey'le. Durumumuzun uygun olmadığını ifade ettiğimde, geçim yolu arayan bir Anadolu ailesi olduğumuzu anladı; "Kızım, bu okulu bitirdiğinde, sana Adana Kız Lisesi'nde yatılı öğrenim olanağı sağlayacağım," dedi. O yıllarda babam zaten hayatımızdan çıkmıştı. Annem uzağa gitmemi istemediği için ikimiz birlikte savaş verdik ve Fındıklı'daki Atatürk Kız Lisesi'ne yazıldım. Oradan mezun olup iki yıl da hukuk okudum.

Bir çocuğu sevdim, akrabamızdı. Evimize, bana Fransızca öğretmek için geliyordu. Babaannesiyse anneannem kız kardeş olduğu için evimize rahatça girip çıkabiliyordu. Eşimle altı yıl boyunca "ağabey" diyerek iletişim kurmuştum. Askere git-

mesine bir gün kala Atatürk Kültür Merkezi'nin önünde bana, "Gülten biz evlenelim, ben seni seviyorum," dedi. Olanca arsızlığımla, "Ben de sizi seviyorum, Cevdet Ağabey," dedim. Bu aşk uğruna hukuk bölümünü bıraktım, hukuk eğitimim kurban oldu. Ben de dışarıdan sınavlara girerek öğretmen oldum.

Kitap okuma tutkum yaşam boyu sürdü. Bu durum, kitap okuma eylemini yaşam biçimi edinmemi sağladı. Hayat mı bizi sürüklüyor, yoksa biz mi hayatı tutup dizginliyoruz? Kitaplar bize, yaşama egemen olma yetisini kazandırıyor. Yaşama egemen olma konusunda kestirme yolları göstererek çok değerli zamanlar armağan ediyor.

Kitaplar bizi nasıl besliyor?

Dünyaya gelmeden önce, bizi besleyen göbek bağımla anamıza sım sıkı tutunuyoruz. Bu yolla fiziksel olarak beslenip gelişerek, yeryüzünde yaşayabilecek yeterliliğe erişiyoruz.

Doğduğumuz andan itibaren, bizi ailemize, topluma, hayata bağlayan, yepyeni bir göbek bağına gereksinim duyuyoruz. Bu bağıın mayası, anadilimizdir. Çünkü anadille kazandığımız zihinsel, ruhsal, sosyal ve kültürel beslenme, beşikten mezara kadar sürer. Gerçek anlamda anadilimizi de okudukça öğrenebiliyoruz. Toplumdaki sağduyulu insanlar, okuyarak, yazarak, gezerek, belleklerine "hayat bilgisi" depolayıp, sözcük ve deneyim dağarcıklarını zenginleştiriyorlar.

Bu kazanımlar onları yaşam boyunca, maddi manevi her durumda dimdik tutuyor. Onlar toplumda, sıradışı insan kesimlerini oluşturarak, ulusal varlığımızın omurgası konumuna geliyorlar. Bazı kesimler ise, tekdüze bir hedef edinmiş durumda. Onlar sadece diplomaya odaklanıyorlar. Ders kitaplarındaki kuramsal bilgileri, katman katman belleklerine depolamayı yeğliyorlar. Yazık ki, sıradan insanlar olarak topluma katılıyorlar. Bu "sıradanlık" aşağılayıcı bir ifade değil; hepsi birbirinin aynısı olmaya başlıyor demek.

Çıkmaz sokaklar, farkındalıklar...

Yıllar önce, eşimle birlikte Arjantin'deki Iguazú Şelalesi'ne gitmiştik. 150 metreden gümbürdeyerek akan bir şelale, şelalenin iki yanında buhar sütunları ve buharlaşmamış su zerrelere... Yüzlerce arıkuşu büyük bir neşe ve cıvıltıyla suyun içine dalıyordu. Her dalışlarında, "Su yuttu hepsini!" diyorum, çünkü şelalenin akışına kapılırsalar ölecekler sanıyorum. Sonra bir bakıyorum, aynı neşeyle tekrar çıkıp giriyorlar. En çok o kuşlardan büyüledim ve onları izlemekten başka hiçbir yere bakamadım. Akşam olunca gezi rehberimiz Orhan Kural, "Bugünkü izlenimleriniz neler?" diye sorguya çekti bizi. Ben de gördüğüm bu ayrıntıyı anlattım. Herkes sustu ve bana baktı. Eşime dönüp, "Sen de gördün, değil mi Cevdet?" diye sordum. "Ben öyle bir şey görmedim," dedi.

Farkındalık biraz da böyle bir şey. Kitap okumayı yaşam biçimi edinmiş, sıradışı in-

sanların en önemli ayrıcalığı, kitap okurken edindikleri farkındalıktır. Bu kazanım onlara tüm varlıkları, evreni, dünyayı, insanı, toplumları okuyabilme becerisi veriyor. Yolları çıkmaz sokaklara düşmüyor, başarılı ve mutlu olabiliyorlar.

Ders kitapları dışında herhangi bir kitap okumayanlar, yüksek öğrenim diplomaları olsa bile, hem dikenli yaşam yollarından yürüyor hem de sıklıkla çıkmaz sokaklara düşüyor. Bu kesim yazık ki, hayata, başarıya ve mutluluğa teğet geçerek yaşıyor. Dilleri ve sözcük dağarcıkları kısır. İnsanları tanıma, sorun çözme, hayal kurma; bilimde, teknikte, sanatta yaratıcı ve üretici olma becerileri yok. Ne topluma değer katma bilinçleri ne de çevrelerine yük olma kaygıları var. Sıradışı insan olma hedefinden ve okuma zevkinden yoksunlar.

Sıradışı insan olabilmek...

Nitelikli kitapları okurken, zihin süzgecinden geçirdiğimiz yaşamı, beynimizin kılcal damarlarına kadar aktarabiliyoruz. Bir yandan da güzel, etkin konuşma ve yazma becerisi ediniyoruz. Kendimizi ifadede, insan ilişkilerinde, yaşam savaşını kazanmakta, hayal kurmakta, yaratmakta, üretmekte zorlanmıyoruz. Kitaplardaki karakterler, yaşamın içinden alınmış kanlı canlı örneklerdir. Çok kitap okuyan kişi, bu nedenle “insan sarrafı” kesilir. Bu kazanım, insanlarla uyum içinde yaşamamızı sağlar.

Kitaplar, yaşanmış, yaşanmakta olan ve yaşanabilecekleri, sorunlarıyla ve çözümleriyle gözlerimizin önüne seriyor. Böylece, sorunları algılama ve çözüm üretme bilincimiz gelişerek güçleniyor. Bana göre nitelikli kitaplar yaşam koçudur. Özellikle çocuklara ve gençlere, hayatın her türlü halini, insanların iyi ve kötü özelliklerini tanıtır. Bunun yanında kitaplar, sorunlarla baş etmenin ipuçlarını, yaşanmışlıklarla anlatır. Düzenli kitap okuyan kişiler, sıradışı insanlar düzeyine daha kolay erişebilir.

Günümüzde, tüm uygar ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de sıradan insanlara değil, topluma değer katan, sıradışı insanlara gereksinim duyulmaktadır. Beyin göçlerinin altında da bu gerçek yatıyor. Bu doğrultuda, ulusal eğitim öğretim hizmetlerinde, sadece öğretime yoğunlaşmak yerine, eşit ağırlıkta eğitime de yoğunlaşılmalıdır. Bu temelle, sıradışı yurttaşların yetiştirilmesi hedeflenmelidir. ●

Günişığı Kitaplığı'ndan
öğretmenler ve kütüphaneciler için
Yaratıcı Okuma Uygulamaları
Veritabanı

gunisigiYOU.com

Yaratıcı Okuma Uygulamaları
Veritabanı • Günişığı Kitaplığı

gunisigiYOU.com Günişığı Kitaplığı'nın öğretmenler ve kütüphaneciler için hazırladığı Yaratıcı Okuma Uygulamaları Veritabanı hizmetidir.

gunisigiYOU.com kitaplarımızı okuyan öğrencilerin düşünsel ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayan birçok yaratıcı çalışmayı bir araya getiriyor.

gunisigiYOU.com'da İlk Kitaplar (3-8 yaş), Çocuk Kitaplar (8-12 yaş), Köprü Kitaplar (10+ yaş), Genç Kitaplar (12+ yaş) ve ON8 (15+ yaş) için çok sayıda kitabın etkinlik dosyası bulunuyor.

gunisigiYOU.com'daki kitap etkinlik dosyalarını PDF ve Word belgesi olarak indirebilir, dosyaların doğrudan çıktısını alabilirsiniz.

gunisigiYOU.com'un gelişkin arama seçenekleri sayesinde her sınıf düzeyi için, ilgilendiğiniz temalara ya da yaratıcı etkinlik türlerine (drama, yazma, gezi, oyun vb.) göre kitaplara erişebilirsiniz.

Ayrıntılı bilgi: bilgi@gunisigiYOU.com

TEGV'de 25 Yıldır
Çocuklarımızın
Hayallerini
Büyütüyoruz!

TEGV yaz
3353'e
gönder
10 TL bağış yap

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, 25 yılda
3 milyona yakın çocuğumuzu nitelikli eğitimle
buluşturdu. Hayallerini ve umutlarını büyütmek
için çocuklarımıza destek oldu.

25. Yıl

www.tegv.org

Her SMS 10 TL değerindedir. Bütün operatörler için geçerlidir.

TÜRKİYE EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI

Edebiyat kitaplarını incelerken...

Mine Soysal, İshak Reyna, Burcu Aktaş

Günişığı Kitaplığı Genel Yayın Yönetmeni,
yazar Mine Soysal; akademisyen, editör, yazar
İshak Reyna ve Çınar Yayınları Yayın Yönetmeni,
yazar Burcu Aktaş, kitaplara ilişkin eğitimcileri
kolaylayacak ipuçları sunuyor.

Mine Soysal: 2019 kitap üretim verilerine göre ülkemizde kişi başına 6,9 kitap düşüyor. Ancak, kurgu/edebiyat, çocuk ve gençlik kitapları ile araştırma-inceleme kitaplarından oluşan “kültür kitapları” kategorisini nüfusumuza oranladığımızda kişi başına sadece 0,5 kitap düştüğünü görüyoruz. Eğitimi de desteklemesini umduğumuz edebiyat kitapları son derece mütevazı bir orana sahip.

Eğitimci, ebeveyn ya da kütüphaneci olalım, hepimizin her kitapla bir tanışma macerası var. Elimize alıp kapağına bakarken, içini karıştırırken, ‘okuyabilir miyim, sever miyim?’ diye düşünürken, bazen ödünç bazen satın alırken kitapla kendimizce bir tanışma yaşıyoruz. Her şeyden önce işe, elimizdeki kurgu ya da kurgudışı bir kitap olup olmadığını anlamakla başlamalıyız. Özellikle okulöncesi ve ilkököl dönemi kitaplarında çok karıştırılan bu ayrımın farkında olmak, çocuğun okuduğu her kitaptan mutlaka bir şeyler öğrenmesi, yarar umma beklentisinin karşısına edebiyat kitaplarının özgürleştirici, yaratıcı katkısını yerleştirebilir.

Sevgili Burcu Aktaş, hem çocuk kitapları yazarı ve yayıncısı olarak, hem de uzun yıllar basında eleştiri emeği vermiş biri olarak bu ayrımla ilgili bize neler diyeceksin?

Güzel bir günbatımı ne işe yarar?

Burcu Aktaş: Bu, en çok karmaşa yaşanan konulardan biri gerçekten. Örneğin, eğitimsel bir kitap, anlatacaklarını öyküyle anlatabilir. Ama bu, o öykünün edebi nitelik taşı-

diğı anlamına gelmez. Ya da o kitabın bir edebiyat kitabı olduğunu göstermez.

Egemen algıda yanılgı içeren bir soru var: Çocuk okuduğunda bir roman ona ne yarar sağlayacak? Edebiyat kitapları kimi zaman sanki bir hapmış gibi düşünülüyor. Ebeveyn istiyor ki, çocuk o hapı “yutsun” ve okulun veremediğini kitaplar versin. Ancak edebiyatın işlevi bu değildir. Arjantinli yazar Jorge Luis Borges’e, “Edebiyat ne işe yarar?” diye sorduklarında, ustanın kendisini tedirgin eden ve gereksiz bulunduğu bu soruya yanıtı müthişti: “Kanaryanın ötüşü ya da çok güzel bir günbatımı ne işe yarar diye sormak kimin aklına gelir!”

Edebiyat kendimizi, kendi dünyamız dışındaki başka dünyaları ve insanları keşfetmenin başlangıcıdır. Edebiyat kitaplarının, hayatı, insanı, gezegenimizi anlamak için birincil araç olduğunu söyleyebilirim. Kabul etmeyi, anlamayı, çözmeyi, reddetmeyi, teslim olmamayı deneyimlediğimiz yerlerdir bu kitapların sayfaları. Edebiyat, uyuşukluğa kapılmayı, insanın kendi kendini tüketmesini, teslimiyet bayrağı çekmeyi engeller. Tüm bunlardan sonra yararcı doğrulamalara gerek var mıdır?

Yol haritalarımızı oluşturmak...

MS: Sevgili İshak Reyna, siz Orhan Pamuk gibi Nobel Edebiyat Ödüllü bir yazarın editörsünüz. Değerli deneyiminizle bizi aydınlatırsanız; yazar, tür ve yayınevi takip etmenin edebiyat kitabı incelemeye katkısı olabilir mi?

İshak Reyna: İnsanlarla ilk tanışmamız gibidir edebiyat kitaplarıyla yaşadığımız da. Ön kapaktan tanışmaya başlarız. O nedenle kitap tasarımcıları son derece önemlidir ve bize ortak çalışmanın ilk örneğini verirler. Önümüze gelen bir kitapta pek çok emek toplanmıştır. Sadece yazarın değil, yayınevinin içinde ve dışında çalışan birçok insanın emeğidir bu.

Hangi yayınevlerini izlemeye gayret ediyoruz, hangi yayınevleri bizim için öne çıkıyor, hangi yazarlar ve çevirmenler bizim dikkatimizi çekmeye başlıyor; onları bir kenara not almaya başlıyoruz. Bu, kişisel deneyimlerimizle yavaş yavaş ilerlediğimiz bir süreç. Her birimiz kendi yol haritalarımızı ve hazine sandıklarımızı oluşturuyoruz aslında. Gençlere de kendi yol haritalarını, hazine sandıklarını oluşturmaları için olanak tanımak gerek. Onları edebiyatla tanıştırma görevimiz var, ama bunu hepsine aynı uygulanabilecek bir listeyle yapmak mümkün değil. Haritaların, sandıkların kişiye özel, yavaş yavaş oluşması çok önemli.

MS: Bu noktada çocuk ve gençlik kitapları için belirleyici olan yaş gruplarını hatırlayalım. Okulöncesi, ilköğretim, ortaokul ve lise için özünde çocukların ihtiyacını karşılayacak olan, onların sözcük, kavram, duygu, algı ve anlam evrenin-

de sürekli değişen, gelişen okuma keyfini ve becerilerini kucaklayacak kitaplardır. Okuma mucizesinin altın çağı ilkokulda yaşanıyor, ama ortaokula geçildiğinde kopuş süreci başlıyor. Beşinci ve altıncı sınıflar hâlâ görece çocuksu bir heyecan taşısa da yedinci ve sekizinci sınıflar, ergenliğin etkileri, değişen ilgi alanları sayesinde kitaplardan hızla uzaklaşıyor. Eğer zengin, çağdaş seçeneklerle karşılaşmazlarsa tabii.

Okurlarına emanet kitaplar...

Okurun yaşı küçüldükçe, edebiyat kitabının incelenmesi de daha farklı açılardan bakmayı, farklı teknikleri kullanabilmeyi gerektiriyor. Sevgili Burcu, okumadan bir kitabı anlamak, bilmek mümkün mü?

BA: Tanışmadan, konuşmadan, hikâyesini bilmeden bir insanı anlamak mümkün mü? Bir kitabı da okumadan anlamak ya da eleştirel yaklaşmak mümkün değildir. Kitabı okumadan, hakkında yazılmış yazıları ya da özetleri okumak, kitabı anlamak için değil, anlaşılmasın diye yazılmak için işe yarar. Kitaplar özünde, yapısı gereği okurlarına emanettir. Başlı başına bu neden bile okumayı gerekli kılar. Okuru olmadan bir kitapla ilgili fikir beyan etmek, eleştiri yapmak imkânsızdır.

İshak Bey'in az önce yaptığı benzetmeyi ben de düşünmüştüm. Okumak, bir kitabın haritasını çıkarmamızı sağlar. Bu harita, özeldir; her okurun haritası farklıdır. Başkasının haritası işinize yaramayabilir. Bu da okuma gerekliliğini tekrar önümüze çıkarır. Üstelik okuma gerekliliği, her okurun kendi başına yapacağı bir şeydir.

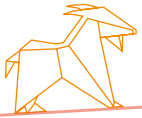
Okumak denince mutlaka anılması gereken başka bir fiil daha var: cımbızlamak. Cımbızlamakla okumak arasında büyük bir fark vardır. Bir kitaptan gelişigüzel bazı yerleri cımbızlayarak o kitapla ilgili bir yargıya varmak, bir kitap hakkında okumadan konuşmak kadar sıkıntılıdır.

MS: Edebiyat kitabının bütünlüğü önemli. Kitabın bütünlüğü deyince, kurgusu, dili, öğeleri... Neleri, nasıl etkiliyor ya da etkilemiyor okuru?

Yazarın sesi mi, karakterin sesi mi?

BA: Bir edebiyat kitabını incelerken kuşkusuz onu bir bütün olarak ele almalıyız. Bütünlük derken neyi kastediyorum? Üslubu, kurgusu, karakterleri, atmosferi, hikâyenin geçtiği zaman... Bunları birbirinden ayırıp bir edebiyat kitabını inceleyemezsiniz. Örneğin, bir roman ya da öykü karakterinin kullandığı dili, kitabın anlattığı dönemi, atmosferi göz ardı ederek değerlendiremeyiz.

Edebiyat kitaplarını incelerken sık sık karıştırılan şeylerden biri de yazarın ve karakterin sesidir. Üslup, yazarın sesi, duyarlılığıdır. Yine de

“Özgün bir yaratıcı metnin salt kendi değerlerimize, ilgilerimize, ahlaki kabullerimize uygun olarak yazılmış olmasını beklemek doğru değil.”

karakterin diyalogları, çoğu zaman yazarın sesi zannedilebiliyor. Bu, yetişkinlerin sıklıkla düştüğü yanılgılardan biridir. Karakterin cümlesinin altını çizip, “Ama kitapta bu var!” diyerek önümüze getirirler. Oysa bir yazar, anlatmak istediği meseleye, konuya hizmet eden karakteri gönlünce yaratabilir. Diyelim karakter 60 yaş üstü biri; seçtiği kelimeler de elbette yaşına göre olacaktır. Çok fazla eski Türkçe kelime var deyip o kitabı kenara ayıramayız. Ya da zorba bir karakter anlatılıyorsa, seçtiği sözcükleri “ka-ba, argo” diye eleştiremeyiz.

MS: Edebiyat eserinde karakterin gerçekliğini güçlendirecek argo ya da küfürlü konuşma, hatta aksanlı konuşma çok olağan. Ancak aksanlı diyaloglara bile büyük tepki gösterebiliyor öğretmenler. Oysa giyim kuşamı, hal ve davranışları gibi, dilsel seçimler de karakterin nasıl biri olduğuna ilişkin ipuçları veriyor, karakterle okuru yakınlaştırabiliyor.

Ancak önyargılar, adeta bir otosansür perdesi indiriyor zihnimize, ayrıntılara takılıp bütünü göremiyoruz. Cımbızladığımız ya da anlam bütünlüğünden kopardığımız bütün sözcükler ve deyişlerin de, kurallara uygunluk arayışının da, bir edebiyat eserini tanımamıza hiç yararı yok. Özgün bir yaratıcı metnin salt kendi değerlerimize, ilgilerimize, ahlaki kabullerimize uygun olarak yazılmış olmasını beklemek doğru değil.

Bir de seçkiler, antolojiler, derlemeler var. Sevgili Reyna, siz bu grupta önemli eserler verdiniz. Bu kitapların, okuru edebiyat eserlerine yakınlaştırmada nasıl bir işlevi var?

Açık büfede herkes kendi seçimlerini yapar.

İR: Antolojiler, derlemeler aslında birer açık büfedir. Açık büfelerin en önemli özelliği nedir? Malum, bizler açık büfede gözümüze kestirdiklerimizi kuleler yaparak tabağı-mıza yerleştirmeyi severiz. Tadına bakıp hoşumuza gidenlerle tabağımızı tekrar tekrar doldurmak isteriz. Memet Fuat'ın *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi* ya da Selim İleri'nin *İlk Gençlik Çağına Öyküler* gibi antolojiler, seçkiler işte böyle açık büfeler sunar bize. Bizim için hazırlanmış, bizden önce gezilmiş çeşitli coğrafyaların haritalarındaki iyi örneklerin toplamıyla karşılaşırız. Unutmamalı; herkesin tadabileceği, alabileceği, kendi hazine sandığına katacağı şeyler farklı olabilir.

Edebiyat böyle bir şeydir; pek çok yazar hakkında anlayış birliği yoktur. “Dostoyevski çok büyük bir yazardır,” diyenimiz de vardır, “Rus edebiyatının başına Nabokov gibi üçüncü sınıf bir yazarı kim musallat etti?” diyen de vardır. Halide Edip'in, Sait Faik'in

ya da Orhan Pamuk'un kılçıklık bir Türkçe'yle yazdığını söyleyen de; Proust'un berbat bir Fransızca'yla yazdığını düşünen de; Salinger'in *Gönülçelen*'i için, "Ne biçim kitap bu!" diyen de; Garip şiirine, "Bunlar da ne ki!" diye bakan da; İkinci Yeni şiirini, "Bunalımlı genç adamların hezeyanları!" olarak tanımlayan da vardır. Ancak onların bugün modern klasik eserlerin yapıtaşları haline geldiklerine bakılırsa edebiyatın, öğretmenlerin, ebeveynlerin ya da otoritelerin ille de kabul edeceği bir şey olmadığı da açıktır zaten.

Açık büfede herkes kendi seçimlerini yapar. Herkes birer yazar olamaz, ama hepimiz birer okur olabiliriz. Dolayısıyla antolojiler, derlemeler, seçkiler bize iyi bir okur olmanın yollarını gösterebilir.

Kitabı koklatan, içine çeken kapak etkisi...

“ Herkes birer yazar olamaz, ama hepimiz birer okur olabiliriz. Dolayısıyla antolojiler, derlemeler, seçkiler bize iyi bir okur olmanın yollarını gösterebilir. ”

MS: Genel kanı, kitabı kapağından tanımaya çalışmaktır. Eğer kapağı dikkati çekmişse kitapla da ilgilenmeye başlanır. İnternette bir kitabı aradığımızda karşımıza e-ticaret siteleri çıkıyor. Kitabın içi, yazarı, çizeri, çevirmeni, ne yazık ki bu sitelerin önceliğinde değil. Çok az insan, yayınevinin kendi sitesine bakıp kitap hakkında daha geniş bilgi ediniyor. Kitabı eline alabilen çoğunluksa sadece arka kapağını okumakla yetiniyor. Ancak, pek çok arka kapak yazısının sadece pazarlama cümlelerinden oluştuğu da gerçek. Sevgili Burcu, bu “kapak etkisi” için sen neler düşünüyorsun?

BA: Kitap kapakları denince aklıma ilk gelen şey, “ilk görüşte aşk”. Kapak görseleliğiyle ön plana çıkan kitabı önce göz seçiyor, ama sonrasında akıl devreye giriyor. Özellikle ilk defa okuyacağınız yazarların kitaplarına yönelirken kapak estetiği epeyce öne çıkıyor. Grafik olarak iddialı kapakların okurun ilgisini daha kolay çektiği bir gerçek. Ama bunu “güzel kapak kitabı sattırır” anlayışına indirgememek gerekir. Kapağın sattığına inanılan bir pazarlama anlayışı, işi tamamen ticari boyutla sınırlandırabiliyor. Yayıncılığı, içeriğin niteliğinden uzaklaştırabiliyor.

Örneğin, artık telifi serbest kalan yazarların kitaplarını birçok yayınevi basıyor. Kapağı en güzel olan Sabahattin Ali kitabını almak diye bir şey söz konusu değil. Kitabın editörü kim, tam metin mi yayımlanmış, bunlara bakıyoruz. İshak Bey'in dediği o haritayı elimize alacağız. Baskının ne farkı var, sunuş yazısını kim yazdı, yeni bir eki var mı; bu gibi parametreler önem kazanıyor. “İlk görüşte aşk” çok büyüdü belki ama peşinden ne geliyor, okur olarak bunun da farkında olmamız gerek.

Arka kapak, okuru kitabın sayfalarını karıştırmaya yönlendiren ikinci etken. Arka kapakta pazarlama dili çok egemen, doğru. Hem okur hem yayıncı hem de yazar kimliğiyle söylersem, benim için makbul arka kapak metni, bir yandan okura kitabı koklatmalı, bir yandan da sayfaları çevirmek için ona merak ve heves sunmalıdır. O hevesi kaçırmamak, merak uyandırmak, özellikle yeni bir yazarla tanışmak söz konusuysa daha da önemlidir. Ancak sadece pazarlama diline teslim olmak, yayıncıyı da okuru da nitelikten uzaklaştırır. Bir kitabın kapağını ve arka kapak yazısını, kitap önerirken, kitaba yönelirken asla tek neden saymamalıdır.

Yazara ihanet etmeyen editör.

MS: Kitap künyelerinde de çok önemli bir veri var aslında. Kitabın gerisindeki yayıncılık emeğini ve niteliğini belgeliyor. Örneğin, kitabın editörünün, yayına hazırlayanının kim olduğu, kitabın yazarı kadar önemli bir bilgi haline gelmeye başladı nihayet. İshak Bey, kitap künyleleri için neler diyeceksiniz?

İR: İzlediğimiz dizilerin, filmlerin başında ya da sonunda emeği geçenlerin dökümü yer alır. Kitapların künye sayfası da aynıdır. Düzeltmeden tasarımcıya kadar pek çok insanın kitaptaki emeği dökümlenir; editörü kim, sorumluları kim, buradan öğreniriz. Kitabın “içindekiler” sayfasına bakıp şöyle bir taramak bile yolculuğa çıkmadan önce haritayla haşır neşir olmaya benzer. Kitabın sunduğu bu haritalardan yola çıkarak aslında yavaş yavaş kendi haritalarımızı oluştururuz.

Kitaptaki hatalardan, yazarı ya da çevirmeni değil, artık editörü sorumludur. Editör, çeviri kitapta da telif kitapta da son derece önemlidir. Çeviri kitapta; metin özgün kaynak dilinden mi, yoksa bir ara dilden mi çevrildi, mutlaka belirtilmeli ve her iki seçenek için de kaynak mutlaka verilmelidir.

Çeviri editörü, sadece diğer dili bilen değil, Türkçe'ye hakimiyetiyle de öne çıkan isim demektir. Çevirmenin emeğine saygı duyan, onu iyi anlayan, ama gözden kaçan yerleri de işaretleyebilen; kitap sahneye çıkmadan önce çeviride gerekli toparlamaları yapan kişi demektir.

İster çocuk edebiyatı ister yetişkin edebiyatı alanında olsun, telif yazar için de aynısı geçerlidir. Eskiden yazarlarımız editörle çalışma konusunda pek deneyimli değillerdi, ama son 20 yılda önemli mesafe alındı. Hatta bazı yazarlar yeni kitaplarında, “Kimyam uyuyor, bana doğruları söylüyor,” diyerek hangi editörle çalışacağını seçmek istiyor. Yazar artık yaşamıyorsa ve külliyatı yayımlanıyorsa (Sabahattin Ali örneğinde olduğu gibi) editör, ona, üslubuna ihanet etmeyen, saygı duyan kişi olur. Özdemir Asaf'ın şiir kitaplarını yayına hazırlarken, onun dönemin İstanbul Türkçesi'nden kaynaklanan “geleyorum, gideyorum” şeklindeki yazımını düzeltmek isteyen editör gördüm ben. Editörlerin böyle şeyler yapmamasını tercih ediyoruz.

Editörün amacı yeniden yazmak değildir. Editör; ister yaşayan ister külliyatı yayımlanan olsun, yazarın metnine saygıyla davranan, ama bütün açıklarını, varsa eksiklerini ya da olasılıklarını onunla paylaşmaktan çekinmeyen kişi demektir. Yazarla editör iyi arkadaş olmayabilirler, önemli olan birbirleriyle gerektiğinde her ayrıntıyı paylaşabilmeleridir.

“Editörün amacı yeniden yazmak değildir. Editör; yazarın metnine saygıyla davranan, açıklarını, eksiklerini ya da olasılıklarını onunla paylaşmaktan çekinmeyen kişi demektir.”

“Çocuklaştırma” adına yapılan kısaltmalar, uyarlamalar...

MS: Telif hakları serbest kalan, anonime çıkan yazarlarımız da var. Örneğin, 2019 yılı başında Sabahattin Ali'nin ölümünün 70. yılı doldu ve kitapları aynı anda onlarca yayınevi tarafından yayımlandı. O güne kadar asıl yayıncısının yayımladığı önemli bir külliyatı vardı. *Kuyucaklı Yusuf* romanı asıl yayınevinden dokuz lira etiket fiyatıyla satılıyordu, ama şimdi herhangi bir okulun karşısındaki kirtasiyeden iki liraya alınabiliyor. Fiyat farklarıyla birlikte kaotik bir durum ortaya çıktı. Hem edebiyat metni kısaltıldı mı, çarpıtıldı mı, değiştirildi mi belirsizliği, hem de raftaki haksız rekabet işleri karıştırdı. İshak Bey, eğitimciler bu tarz Klasikler'in yayınevi seçimine nasıl yaklaşmalı?

İR: 2021'de iki yazarın daha başına gelecek aynı durum. Orhan Veli'nin ve George Orwell'in eserlerinin de yağmalandığını göreceğiz. Bazı yayınevleri ne yazık ki, “En makbul yazar, öleli 70 yıl geçmiş yazardır!” biçiminde düşünmeye başladı. Çünkü artık bu yazarlar için, yurtdışındaki yayıncısına ya da ailesine herhangi bir telif ödemesi yapılmayacak. Yağma Hasan'ın böreği kıvamında bir yaklaşım bu.

Çeviri edebiyatta yine en önemli belirleyici, metnin kaynak dilden kısaltılmadan, güvenilir bir çevirmen tarafından çevrilmiş olmasıdır. Yayınevinin kitabın kapağında “kısaltarak çeviren” ya da “uyarlayan” gibi ifadeleri açıkça belirtmesine razıyım. O kitapları almam, tavsiye de etmem, ama kitabın kısaltma ya da uyarlama olduğunun dürüstçe belirtilmesi doğrudur. Charles Dickens'ın 900 sayfalık romanını 450 sayfa olarak kısaltmış, ama kitabın kapağında bunu belirtmeyip sanki eserin orijinaliymiş gibi davranan, Jack Sparrow kadar korsandır. Tabii böyle kitaplar iki üç lira da olabilir.

Üstelik, bu kısaltma ve uyarlamaların çoğunu “çocuklaştırma” adına yapıyoruz. Jane Austen'in *Gurur ve Önyargı* romanını çocuklar da okusun diye kırpıp biçemeyiz. Montaigne'in *Denemeler* adlı eserinin orijinalinde 200 deneme vardır. Sabahattin Eyüboğlu, çevirisinde neden 70 deneme bulunduğunu kitabın önsözünde açıklar: “Ben Montaigne'nin bahçesinde dolaştım, çeşitli çiçekler derledim.” Bu örnekte çevirmenin kabahati yoktur; sorun, bu bilgiyi yayınevinin düzgün sunmamasındadır. Batı'da kısaltılmış kitaplar, genellikle dil eğitimi amaçlı, 800, 1000, 1500 kelimelik farklı seviyeler için karşımıza çıkar. Bunun bir işlevi var; zaten kitapların kapağında da “yeniden söyleyen”, “uyarlayan” diye açıkça belirtilir.

Türkçe telif eserlerde de durum böyle olmalıdır. Eserin bütünlüğüne zarar verilmemesi, kısaltılmaması, herhangi bir seçme yapılmışsa da bunun açıkça belirtilmesi gereklidir. Editörün metni nasıl incelediği önemlidir. Yazarın orijinal elyazmalarıyla, belki gazete ya da dergideki ilk tefrikasıyla karşılaştırmış, notlandırmış olabilir. Bu tip katma değerlerin belirtilmesi zorunludur.

Nefret söyleminin farkına varmak!

MS: Kitaplarda ilk anda dikkati çekmeyen, ama okudukça can acıtan noktalar olabiliyor. Tabii gerçek edebiyat kitaplarında bundan söz edilemez, ancak bazı kitaplarda ayrımcı yaklaşımların, nefret dilinin, nefret söyleminin sinsice kullanıldığını görüyoruz. İncelediğimiz bir kitabın içeriğini, öğelerini bu açılarından da çok iyi anlamamız gerek. Çocuk edebiyatında hâlâ çoğunlukla ev kadını anneleri, çalışan babaları görüyoruz. Üstelik, erkeklerin uyguladığı duygusal şiddetin ya da zorbalığın normalleştirildiği çok kitap var. Ne dersin Burcu?

BA: Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, nefret söylemi, gündelik hayatta olduğu gibi, kitap satırlarında da sık sık karşımıza çıkıyor. Bunun en önemli nedenlerinden biri, ayrımcı dilin sıradanlaşmış olması. Belki çoğu okur bugün hâlâ, bir kitapta aile bütçesini babanın yönetmesini, ev işlerini annenin yapmasını, ona yardım edenin kız çocuk olmasını yadırgamıyor. Biçilen rollerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açtığının farkında değil. Karakter yaratımlarında, örneğin engelli karakter zaten yok denecek kadar azdır. Olduğunda da yardıma muhtaç, aciz çizilir; hak temelli bakılmaz. Aslında biraz gözü açık okur olmak lazım.

Şehirli olmayan bir çocuk karakterin kaba, mağdur, eğitimsiz gösterilmesi; köpeğe Arap adının konması; bir hakaret sözcüğünün hayvanlarla özdeşleştirilmesi; bir erkeği tanımlarken “evin direği” denmesi aslında sıradan şeylermiş gibi duruyor. Ama bunlar sosyolojik olarak aslında toplumsal cinsiyet söylemine, nefret söylemine giden yolları döşüyor. Erkek işi, erkek Fatma, adamakıllı, insanoğlu, kızını dövmeyen dizini döver, Çingene kavgası, eksik etek... bunlar artık yayıncılıkta uzak durduğumuz söylemler. Deyimler, atasözleri kendi devirlerinde ortaya çıkmış, o dönem için belirli gerçekliklere işaret etmiş olabilirler. Ancak o dönemden alıp değiştirmeden, nefret söylemini sorgulamadan kullanacağımız anlamına da gelmez. Bunların farkına varmak şart.

Sansür daima azınlığın çıkarlarını korur!

MS: Okumadığımız kitapları bilemiyoruz. Tabii onları önerme şansımız da olamıyor. Bir edebiyat kitabı hakkında kulaktan kulağa oyunu oynayarak bilgi edinmek mümkün değil. Birinin çok etkilediği bir kitap, bir başkasını aynı oranda etkilemeyebilir. Kitapları; şu sözcük, şu değiş, bu tema, şu karakterler gibi çeşitli öğelerini cımbızlayarak değerlendirmenin yanlışlığından söz ettik az önce. Bunların tek tek hiçbirisi, kitap hakkında “iyi” ya da “kötü” yargısına varmamıza yetmez.

“ Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, nefret söylemi, gündelik hayatta olduğu gibi, kitap satırlarında da sık sık karşımıza çıkıyor. ”

Bu, türler ve alttürler için de geçerli. Bir öğretmen, kendisi bilimkurgu ya da polisiye okumuyor diye, öğrencisine ya da iletişimde olduğu insanlara bu kitapları önermiyorsa, bu türü görmezden geliyor, saklıyor demektir. Oysa edebiyat kitaplarını, ancak okuyarak, okuru olarak tanıyabiliyoruz. Severiz sevmeyiz, öneririz önermeyiz, ama kitaplara eleştirel yaklaşabilmek için öncelikle okumak zorundayız. Edebiyat türlerini ve alttürlerini yok saymak, onlardan korkma ya da çekinme hakkımız yoktur.

Konu dönüp dolaşıp sansür ve otosansüre dayanıyor. Sansürcü zihniyet; düşünceden, duygudan, sözden en çok da insanın hayallerinden korkuyor. Sansür daima siyasi azınlığa hizmet ediyor, tıpkı günümüzde yaşadığımız gibi çoğunluğa hizmet etmiyor. Özgür düşünceyi, insan haklarını yerle bir etmeyi amaçlayan sansürün asıl işlevi bir grubun çıkarını kollamaktır. Otosansür uygulamak, bu tuzağa düşmek ise sansürcü zihniyete rıza göstermek demek. Adaletsizliğe kişisel rıza göstermek demek. İnsanların, haklarından, hayallerinden, seslerinden, farklılıklarından vazgeçmeyi olağanlaştırması çok ürkütücü. Bugün kitap dünyası, yazarından yayıncısına, kitapçıdan kütüphaneye, okuldan eve, en çok bu görünmez canavarla mücadele ediyor ne yazık ki.

Tepeden inme, toptancı listeler...

Son yıllarda özel okullarda zorunlu ve seçmeli okuma listeleri hazırlanıyor. Çoğu okul bu listeleri, "müşteri-veli"nin eğilimlerine göre belirlemeye çalışıyor. Örneğin, muhafazakâr kesimin çocuklarının gittiği bir okulda çağdaş eserler okutulmayabiliyor. Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sitelerinde de listeler var. MEB'in EBA platformunda yer verilen kitaplar sadece önerilmiyor, eğitimi gözlüğüyle "denetleniyor" ve "sakıncalı" görülen noktalarına özellikle dikkat çekiliyor. Bu listelerdeki kitaplar, edebi niteliklerinden çok ahlaki kabulleriyle değerlendiriliyor. Yakında çocuklarımıza okutmak için, Türkiye ve dünyadan çağdaş çocuk ve gençlik edebiyatı kitapları bulmakta zorlanabiliriz. İshak Bey, listeler için siz ne düşünüyorsunuz?

“Otosansür uygulamak, bu tuzağa düşmek, sansürcü zihniyete rıza göstermek demek. Adaletsizliğe kişisel rıza göstermek demek.”

İR: MEB'in ya da başka kurumların hazırladığı listelerin temel sorunu, tepeden inme ve toptancı olmasıdır. Hepimiz birbirimiz için karşılıklı listeler yapabiliriz. Ama bunlar kişiye özel öneriler olduğunda değer kazanır. Eğitimciler gençlere öneriyorsa, onların da kendilerine kitap önermesine açık olmalılar. Gençlerin önerecekleri, okuduklarınızın dışında tarzlar da olabilir, başlangıçta biraz tereddütte yaklaşabilirsiniz. Ama reddetmemelisiniz. Aksi takdirde birbirimize kitaplar önermemiz mümkün olamaz. Sınıfta karşılıklı öneriler yapmak çok işe yarayabiliyor. Öğrencilere, "Siz ne okuyorsunuz, siz ba-

na neler önermek istersiniz?” diye sorarak onlara söz hakkı verdiğinizde, inanılmaz bir şekilde katkı sunuyorlar. Gerçekten kazanmak bu demektir.

Okullarda bazen bana, *wattpad* yazarlarını, yeni kültür sanat dergilerini ya da bir kitabın dizi uyarlamasını nasıl bulduğum soruluyor. Tıkanan klasik kanalların dışında yeni mecraların oluşmasını prensipte iyi ve önemli buluyorum. Gençler bu yeni mecraları bizden çok daha hızlı keşfedebiliyor. Niteliklerini tabii konuşabiliriz, ama ilkesel olarak bunları yok saymak, kafamızı devekuşu gibi toprağa gömmek olur; gençlerle iletişim kuramayız. Oysa eğer eğitimciyssek, temel meselemiz gençlerle iletişim kurmaktır.

Seçmek mi, önermek mi?

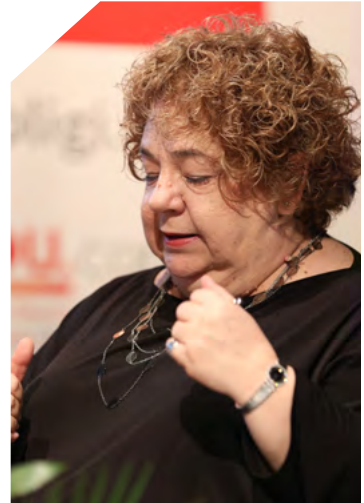
MS: Seçmek ya da önermek, eleştirel okumak ya da şikâyet edip yasaklatmak... Burcu, bu zıt yaklaşımlar üzerine neler söyleyeceksin?

BA: Seçmek ve önermek arasında müthiş bir fark var. “Seçmek” sözcüğü kitapla yan yana geldiğinde, “Ben senin için yaptım!” anlamında tınıyor. Neden benim yerime yaptın? Okunacak kitapları neden biri ya da birileri seçsin ki? Makbul olan, asıl yapılması gereken önermektir. İhtiyaca göre farklı türler, farklı yazarlar, farklı yayınevleri önerebilecekken, “seçmek” ne demek oluyor? Seçmek, kısa yol gibi görünüyor belki. Hep sonuca odaklı davranmaya çalışılıyor belki. Madem kitap okuma-

mız lazım; işte kitapları seçtik, listeleri okuttuk, bitti!.. Ama edebiyat böyle bir şey değildir.

İzlek açısından okura tek seçenek olmadığını gösteren listeler de vardır. Her liste doğallıkla eksiktir, ama bir izlek oluşturabilir. Artısı ya da eksisi olur, bazı kitapları çıkarır, yerine farklı kitaplar koyarsınız. Bana kalırsa, başkalarını okumaktan alıkoymaya çalışanlar, neyin okunmayacağına karar verenler, zevk için okumayı reddedenler sansürcü olur. Yalnızca kendi doğrularının karşılığını edebiyatta bulmaya çalışanlar sansürcü olur.

MS: Eğitim emekçilerimizin, toplumun önünde uçan çalıkları olduklarını; yaşamlarına kattıkları her değer gibi, edebiyatı da önce öğrencilerine, sonra ailelere, son tahlilde tüm topluma tatırabilecek, kazandırabilecek birer çalığı olduklarını unutmamalarını diliyoruz. Okumayı denemekten, daha çok ve daha farklı kitapları incelemekten vazgeçmeyelim. 🍌

Yeni kuşakların okuma denklemi

Behiç Ak, Müren Beykan

Çocukların zengin içdünyasını, meraklı hallerini ve yaşamı sorgulayışlarını yansıttığı romanlarıyla sevilen usta sanatçı Behiç Ak, Günışığı Kitaplığı editörü Müren Beykan'ın sorularını cevaplıyor. Yazar ve editörü, yeni kuşakların okuma denklemi ve yeni dünyanın edebiyat algısı üzerine konuşuyor.

Müren Beykan: 10 yıldır düzenlediğimiz Zeynep Cemali Öykü Yarışması en çok, gençlerin okuma denklemi üzerinde düşündürüyor bizi. Onların neler okuyup süzdüğü, neleri önemseydiği, nasıl ifade ettiği yansıyor öykülerinden. 10 yıldır okuduğumuz binlerce öyküde en fazla dikkatimizi çeken şu: Ülkenin her köşesinde çocukların en büyük korkusu, annelerini yitirmek! Anne ölürse, hayatlarının mahvolacağına, yetimhaneye “düşeceklerine” kesin gözıyla bakıyorlar. Tema ne olursa olsun, değişmeyen bir gerçek bu. Öte yandan, özellikle Anadolu kentlerinden gelen öykülerde, babanın adı geçmiyor, geçtiğinde de korkulan, çekinilen kişi olarak anılıyor.

Gençlerimizin yarışmaya gönderdiği öykülerden yansıyan ikinci ortak nokta ise şu: Farklı sosyal çevrelerde büyüyen çocukların, anneden sonra sığınmayı düşünebildiği tek liman, bir başka aile bireyi değil; hayır, o liman, öğretmenleri... Bunun ne büyük bir sorumluluk, aynı zamanda bu denli hırpalanmış, yıpratılmış bir meslek için ne büyük bir güzellik olduğunu belirtmeme gerek yok.

Doğrusu ben, annemle babamla ve çok sevgili öğretmenlerimle İstanbul'da, iyi devlet okullarında büyüme şansını yakalamış biriyim. Kardeşlerim de öyle. Cumhuriyet'in erken yıllarında yetişmiş öğretmenlerine hayranlık ve saygı duyan bir kuşağın temsilcisiyim.

Sevgili Behiç, seninle aynı yıllarda yetiştik. İlkokulu kısmen Samsun'da okudun, sonra İstanbul'a geldin. Nasıl bir süreçti?

Behiç Ak: Ben ilkokulun bir kısmını Samsun'da bir kısmını İstanbul'da okudum. Sam-

sun'dan İstanbul'a geliş, benim için çok büyük bir hayal kırıklığıydı. Çünkü Samsun'da daha özgür bir ortam vardı. Hem eğitim kalitesi olarak daha özgürdü hem de öğretmenler daha açık fikirliydi. Küçük yerlerin avantajlarından biriydi bu. Örneğin, biz ilkokulda müsamereler yapardık, oyunlar yazardık, sahnede oynardık. Zaman zaman benim de rol aldığım ve çok yetenekli olmadığım oyunlar... Edebiyat ve tiyatro zevkinin aşılandığı bir ortamdı.

İstanbul'a geldiğimizdeyse, çok sıkışık mahallelerde, öğretmenlerin biraz daha tutucu olduğu, Samsun'a göre insanların çok vaktinin olmadığı bir ortam içinde bulduk kendimizi. Bu nedenle, ilkokulda İstanbul'a uyum sağlamam biraz daha zor oldu.

Edebiyat, Samsun'da da İstanbul'da da hayatımızda pek fazla yoktu. Aslında vardı, ama çocuklar için yazılmış kitaplar yoktu. Samsun'dayken sürekli hikâye yazıp resimliyordum, yani kendi kitaplarımızı kendimiz yapıyorduk. Kalabalık bir sülaleydik ve bu çok besleyici, özgürleştirici bir ortam oluşturmuştu yazıp çizmem için. Çevremdeki olayları öyküleştirip resimli roman haline getirmeye çalışırdım. İstanbul'a geldiğimizde çekirdek aileye dönüştük. Çekirdek aile, insanların televizyon karşısında çekirdek çitlediğı bir yaşam biçimiydi.

Hayatın içinden çıkan edebiyatçılar...

MB: İlkokul ve ortaokul yıllarında nasıl bir okuma kültürü içinde büyüdük diye düşününce, hemen kütüphaneler geliyor aklıma. Okullarımızda iyi kötü kütüphaneler vardı, ama evlerimizde az kitap olduğunu hatırlıyorum. Kitaba sahip olmak değil de, ödünç alıp okuyup geri verme geleneğı içinde yetiştik. Ortaokul ve lise yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı, Hasan Âli Yücel'in tercüme ettirdiğı Dünya Klasikleri vardı. Ağır Klasikler. *Madam Bovary* bunun en iyi örneklerindendi. Oysa şimdi çocuklar bu Klasikler'den ziyade şahane görsellerle harmanlanmış, özenli Türkçe'yle yazılmış, yaratıcı kurgular okuyabiliyorlar. Roman ve öykünün yanı sıra deneme, şiir, anı okuyabiliyorlar. Fantastik, bilimkurgu ya da polisiye okuyabiliyorlar. Bence rüya gibi...

BA: Pek çok şey değışirken, edebiyat da değışti. 50-60 yıl önce edebiyat, daha çok hayatın içinden çıkan bir şeydi. Diğerkitaplara ya da kültürel sembollere referans verilerek yazılan kitaplar değil de, olayların içinden çıkan edebiyatçılar vardı. Oscar Wilde, Hemingway, Gogol ve Dostoyevski böyle yazarlardı. Dostoyevski kumarbaz olduğu için *Kumarbaz* romanını yazıyordu. Orwell, Burma'da polis olarak görev yaptığı için *Burma Günleri*'ni yazmıştı. Gerçek dünyayla edebiyatçı arasında örtüşme vardı.

Bu durum zamanla değışime uğradı. Bugün yazarın ve kurgunun önde olduğu bir edebiyat var. Çocukluğumuzdan yetişkinlik yıllarına kadar kendini hissettiren, bir değışim süreciydi. Son yıllarda şehirlerde büyüyen çocuklardan daha fazla şey yaşıyorduk belki de. Edebiyat dışarıda, sokaktaydı. Atılan bir taşta, binilen bir kayıkta ya da

anne babadan habersiz gidilen bir başka semtte... Bunların içinde yaşadığımız bir edebiyat dünyası vardı. Sadece kütüphanelerle sınırlı olmayan, olayları gözleyip onlardan yazılı ya da sözlü öyküler oluşturabildiğimiz bir dünyanın getirdiği heyecan vardı. Şimdiki çocuklarsa megapollerde müthiş bir güvensizlik içinde evlere sıkıştı ve dışarı çıkamıyorlar. Çocuk sevmeyen şehirler oluştu.

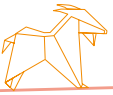
“Dijitalin içine doğanlar nesli.”

MB: Çok önemli bir şey söylüyorsun. Artık dijital çağdayız, “dijitalin içine doğanlar nesli”yle karşı karşıyayız. Alıştığımız denklemleri ciddi ölçüde değiştiren bir çağ bu. Şimdilerde 30’larının başında olanlardan geriye, yeni doğanlara doğru bakınca, çocukların ve gençlerin yaşam alışkanlıkları kadar okuma alışkanlıklarının da bizlerin kuşağına göre çok başkalaştığını görüyoruz. Hem okulda hem de evde görülen bir değişim bu.

Çocuklarımız, metropollerde, apartmanlarda, iç mekânlarda büyüyor. Kendilerini ekranlar yoluyla keşfetmeye çalışıyorlar, sanal âlemde sosyalleşiyorlar artık. Her şeyden önce doğayı yitirmelerine neden olduk, hep birlikte başardık bunu... Çocuk içeriye kapandıkça, bırakın edebiyatı, ailesiyle de ilişkisi zayıflıyor, arkadaşlık ilişkileri de zayıflıyor.

BA: Aslında bu değişim ve gelişimin sonucunda yazarlar da içe kapandı. Masadan kalkmayan, evlerin içinde yaşayan ve dışarıdan çok daha az beslenen insanlar haline dönüştüler. Edebiyatın dışında tiyatrodan da görülüyor bu. Örneğin, tiyatrodan anlatı öne çıktı. Yazar bir hikâye yazmaktan çok anlatıya yüklenmeye başladı. Böylece anlatı, hikâyenin yerini aldı. Çünkü bunu masada tek başına otururken yazmak daha kolaydır. Giderek hikâye, yazarın hayatından çıkmaya başladı.

Yazarın daha az maceralı bir hayatı var artık. Kendini edebi ve teorik metinlerden besleyen bir yazar tipi oluştu. Hayat deneyimlerinden beslenen yazar tipi ise yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Örneğin, Orhan Pamuk daha kitabidir, ama Hemingway olayların içinde yaşamış bir insandır.

“ Hayat deneyimlerinden beslenen yazar tipi ise yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Örneğin, Orhan Pamuk daha kitabidir, ama Hemingway olayların içinde yaşamış bir insandır. ”

MB: 11. Eğitimde Edebiyat Semineri’nde Levent Erden şöyle demişti: “Tecrübeli bir nesil var bugün. Herkes bulunduğu yaştan 10 yaş daha tecrübeli. Herkes kendinden 10 yaş büyükten daha tecrübeli.” Düşününce, gerçekten öyle gibi. Bizimkisi bilgisiz bir çocukluktu. Sokakta gazoz kapaklarıyla oyun oynardık. Bugünün çocukları ise, dijitalin içine doğan bir nesle ait. Senin dijitalle aran nasıl?

BA: Fena değil, ama yürümeyi ve kitap okumayı daha çok seviyorum. Küçük bir yere gittiğim zaman, oradaki çocukları daha şanslı görüyorum. Çünkü o çocuklar, sokakla ve doğayla

sık ve yoğun ilişki kurdukları için, sosyal medyayı sadece iletişim aracı olarak kullanıyorlar.

İletişim, karşı tarafa mesajın iletilmesiyle ilgili bir şey. İlişki daha karmaşık bir yapıya sahip. Girdisi çıktısı olan kaotik bir şey. İnsan ilişkilerinin yoğun olduğu ufak yerlerde büyüyen çocuklar, sosyal medyaya çok da ihtiyaç duymuyor. Çünkü hayatın içindeler ve bence şanslılar. Onlar da dijital çağın içindeler, ama sosyal medyayı araçsallaştırıyorlar. Sürekli evde yaşayan çocuk, sosyal medyayı amaçsallaştırıyor ve orası onun için hayatın ta kendisi olmaya başlıyor. Tehlike de burada başlıyor.

Kitaplarda görselliğin yükselişi...

MB: Bu çağın okuma denkleminden söz ederken, görselliği de ele almamız gerekir. Okumayla görselliği nasıl yan yana getiriyoruz? Desenli kitapların yaş grubu çok yükseldi. Sadece okulöncesinden söz etmiyoruz, hepimiz desenli kitapları okuyoruz, çocuklara okumayı seviyoruz. *Picture book* denen resimli kitaplarda altın bir çağ yaşıyor. Büyük yazarlar bile resimli kitap yazmaya özenir oldu.

İyi örnekler kadar çok kötü desenlenmiş kitaplar da var piyasada. Resimli öykülerinin yanı sıra çocuk romanlarına da karikatür tadında, kendi öyküsü olan desenler çizen bir yazarsın. Görselliğe olan talebin artmasını nasıl değerlendiriyorsun?

BA: Okulöncesi çocuk kitaplarında, resme ve yazıya aynı şekilde davranıyor çocuk. Resme de bir yazı gibi davranıyor, çünkü okuma yazma bilmiyor. Böylece kitap, büyükle paylaştığı bir şey haline geliyor, yetişkin insanla çocuğun kurduğu ilk ve son entelektüel ilişki oluyor neredeyse.

Kitaptaki resimler aslında bir kavramı imliyor ve o kavram, gerçek hayattaki bir başka nesneyi imliyor. Böylelikle, resimli kitaplarla birlikte küçük çocuğun beynindeki bu üçlü ilişki ilk defa kurulmuş oluyor. Öte yandan, ilkokul 3. sınıftaki çocuk için bu durum değişmeye başlıyor. Resim onun için sadece bir zevk unsuru artık, hikâyenin tamamlayıcısı değil. Bu yüzden, resme ihtiyaç duymayabilir, ama zevk unsurunu çoğaltmak ve görsel kültürü zenginleştirmek için, son derece kaliteli illüstrasyonlar kitabı başarılı hale getiriyor. Görsellikle kavramlar arasındaki ilişkiyi küçük yaşta kuran çocukların hayal dünyası da, ilerleyen yaşlarında tasarım algısı da çok çok gelişmiş oluyor.

MB: Aile faktörü de denklemin önemli parçalarından. Çocuğu katı, baskıcı ya da ahlaki değerleriyle kısaç altına alabilir. Özgür ve daha demokratik bir yapıyla çocuğu gelişime yönlendirebilir. İkinci aile tipinin daha az olduğunu gözlemleyebiliriz, ama yine de kadınların çalışma hayatındaki rolünün arttığı, babaların ev işlerine katıldığı bir döneme geçiyoruz.

“Görsellikle kavramlar arasındaki ilişkiyi küçük yaşta kuran çocukların hayal dünyası da, ilerleyen yaşlarında tasarım algısı da çok çok gelişmiş oluyor.”

BA: Bir çocuk, anne ve babanın toplamı değildir. Çocuğun ailede müthiş bir dönüştürücü etkisi var. O yüzden, çocukla kurulan her ilişki anne babayı da dönüştürüyor. Bu kesin bir sonuç; engellenebilecek bir şey değil. Çocukla büyüğün bir edebi eseri ya da sanat eserini paylaşıyor olması, büyüğü de oldukça değiştiriyor. Benim gördüğüm anne ve babalar, hangi siyasi görüşten ya da yaş grubundan olursa olsunlar, çocukların gelişmesini ve değişmesini istiyorlar. Çocuğunu belirli bir kalıp içerisinde tutmak isteyen aileler bile çocuklarının diğerlerinden farklılaşmasını ve gelişmesini istiyor.

Çocukların deneyimsizliğine ihtiyacımız var. Dünyanın buna ihtiyacı var. Dünya bir noktaya geldi, ancak iyi bir yerde değiliz. Bu nedenle sıfırdan başlamamız lazım. Yeniden başlamak için de, o çok hayran kaldığımız geçmiş deneyimlerimizden kurtulmamız gerekiyor. Geleceğe dair birtakım rolleri ve meslek modellerini çocuklara empoze etmekten vazgeçmeliyiz. Çocukların kendilerini özgürce ifade edebildikleri ortamları hazırlamak zorundayız.

Çocuk kitaplarında konu zenginliği ve editörlük...

MB: Asa Lind, geçenlerde Oğlaklara Kitaplar blogundaki söyleşide, “Çocuk kitaplarındaki konu zenginliğiyle, ülkenin insan haklarına bakış zenginliği ve demokrasi geleneği arasında doğru orantı var sanıyorum,” demiş. Kesinlikle katılıyorum. Çocukları önyargılarla biçimleyen bir eğitim anlayışımız var, onları birer ayrımcıya dönüştürüyoruz. Bazı sözcükler sevilmiyor, herkesin aynı şeyi aynı biçimde ifade etmesi bekleniyor. Bütün medya, “Taraf tut!” diye bombardımana tutuyor hepimizi, tabii çocukları ve gençleri de.

BA: Aslında bunda geçmişteki çocuk kitabı editörlerinin de payı var biraz. Bir kitabı editöre götürdüğünüzde, o kişi zaten yayınevinin sahibi, ortağı ya da ailesinden biri oluyordu. Ciddi editörlük eğitimi almış, çocuk ve gençlik edebiyatında uzman editörlerin olmadığı bir ortamdı. Metin imla açısından denetleniyor, sonra da ahlaki arızalar aranıyordu. “Çocuğun hikâyede yalan söylemesi doğru mu?” gibi şeylere takılan, ama hikâyenin tam da bu yalan üzerine kurulu olduğunu fark etmeyen editörler... Bütün o aykırı şeylerin törpülendiği hikâyeler, çocuk için okuması korkunç derecede sıkıcı metinlere dönüşüyordu.

Maalesef bunlar çok yapıldı. Ama daha sonra çocuk edebiyatı editörlerinin yetişmesi, çocuk kitaplarının da kalitesini yükseltti. Editörün yaratıcı, özgürlükçü olması ve demokrasiye inanması, yazara alan açmaya başladı. Yazarın ve çocuğun özgürlük alanını artırdı. Eskiyle karşılaştırıldığında, giderek zenginleşen bir çocuk edebiyatı ortamımız olduğunu düşünüyorum.

Özgürleştiren kitaplar...

MB: Senin kitaplarında kurduğun denklem şu: İnsan, hayvan ve genel anlamda doğa sevgisiyle –hatta gezegen sevgisiyle– yoğrulmuş öyküler... Çocuklara güvenin sonsuz, her satırından zihnimize akıyor. Beni en çok etkileyen de, çocuklar bizlerden daha iyisini başarabilirler duygusunu vermen...

Ciddi eleştiriler yapıyorsun, ama onları mizahın arkasına ustaca yerleştiriyorsun. Çocukların öğrenme ve oynama hakkı başta olmak üzere her tür hakkının altını kalınca çiziyorsun. Onlarla iletişimi değil, nitelikli ilişkiyi savunuyorsun, sanal dünyanın nimetlerini de olumsuz etkilerini de mizahla sergiliyorsun. Emeğe, çalışmaya saygın, kamusal alana ilkeli hassasiyetin, her kitabında açıklıkla yer alıyor. Üstelik, hem resimli kitaplarında hem “Gülümseten Öyküler”inde hem de çocuk romanlarında yaş grubunu gözetenek yazıyorsun ve her yaşta okur tarafından okunuyorsun. Yazarlar için en zor denklemlerden biridir bu.

“Çocuğu her yaptığı harekette suçluluk duygusuna sevk eden öğüt verici kitaplar, travmatik etkiler yaratıyor.”

BA: Evet, çocukken bizim yaşadığımız en büyük sorun, okuduğumuz bir kitaptan sıkılmamızdı. Çocuk kitabı için bu çok temel bir şey aslında. Bir çocuk, bir kitabı okuduğu zaman sıkılmamalı. Sıkılmak, çok genel bir kavram; sadece kitabın eğlenceli ya da mizahi olmasıyla ilgili değil. Çocuk kendisine yapılan bir davranıştan da sıkılabilir. Mesela çocuk, entelektüel bir faaliyet içinde kitap okurken, kitabın da çocuğa bir entelektüel gibi davranması lazım. Eğer kitap çocuğu küçümsüyorsa, çocuk da o kitaptan sıkılıyor. Onu bir süre sonra kenara atıyor.

Çocuklar kendilerine öğüt veren kitaplardan da büyüklerden de sıkılıyor. Öğüt veren kitaplarla didaktik kitaplar karıştırılıyor. Didaktik, yani bilgi veren metinler bizde çok az. Keşke daha çok olsa. Ben de çevreyle ilgili *Ayşe'nin Bulut Projesi* (2007) adlı didaktik bir kitap yazmıştım, Doğal Hayatı Koruma Vakfı tarafından yayımlanmıştı. Bizde çok olan şey, öğüt veren kitaplar. Öğüt, baskıcıdır. Kendi deneyimlerimizden çıkardığımız sonuçları çocuğa otoriter biçimde aktarmış oluyoruz. Çocuk da kendisine öğüt verildikçe suçlu hissediyor.

Ömer Seyfettin'in *Kaşığı* hikâyesi en iyi örneklerden biri. Ömer Seyfettin kötü bir yazar değil ama, “Yalan söylersen kardeşin ölür,” gibi bir sonuç çıkarılan öyküsü, çocuğa ağır bir suçluluk duygusu yüklüyor. Oysa bütün büyükler yalan söyler ve yalan, insanın doğasında olan bir şey. Çocuğu her yaptığı harekette suçluluk duygusuna sevk eden öğüt verici kitaplar, travmatik etkiler yaratıyor. Çocuk bir metni okuduğunda özgürleşmeli. Özgürleşme, bir kitabın çocuğun zihninde yeni bir kapıyı açması demek. ●

Eğitimcinin okuma ödevi

Prof. Dr. Nermin Yazıcı

Ülkemizin önde gelen Türkçe eğitim uzmanlarından, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Nermin Yazıcı, öğretmenin bir okur olarak edebiyatla arasındaki etkileşim evrenini anlatıyor.

1989 yapımı “Ölü Ozanlar Derneği” filminin öğretmen başkahramanı John Keating'i (Robin Williams) bu kadar unutulmaz kılan şey neydi? Öncelikle, öğrencilerinin kendi seslerini bulmalarını istiyordu. Özgür düşünmeyi, farklı bakış açılarını öğretmeye çabalıyordu. Öğrencilerinin, yaşadığı âni bütünüyle duyumsamalarını ve kavramalarını sağlayacak bir olağanüstülük hissettirmenin yollarını açmaya çabalıyordu. Bunu da nitelikli edebiyat öğretimiyle ve sıradışı yöntemlerle yapıyordu.

Bu sıradışı öğretmenin en etkileyici yanlarından biri, okuduğu şeye dönüşebilme becerisiydi. Dizeler damarlarından akıyor gibiydi. Keating karakteri, filmin bir sahnesinde öğrencisine şöyle bir soru sorar: “Kitap okur musunuz, Bay Anderson?” Cevap, “Okumuyorum, eksikliğini de hissetmiyorum,” olur. Bunun üzerine öğrencisine, “Ama biz hissediyoruz,” der.

“Okuyoruz ama neyi, nasıl okuyoruz?”

Tam da bu duyguyla Türkiye’de yapılmış bir araştırmadan söz etmek isterim. 2019 yılında yayınlanan Türkiye Okuma Kültürü Araştırması’na (OKUYAY - Türkiye Yayıncılar Birliği, KONDA) göre kitap okuyanlar nüfusumuzun %42’sini oluşturuyor. “Son 3 ayda kitap okudunuz mu?” sorusuna 2008 yılında %70 oranında “hayır” cevabı verilirken, 2019’da bu oran %36’ya düşmüştü.

Sayılar gösteriyor ki, Türkiye’de okumadan sorunlarını çözemediğini fark etmiş. Okuyoruz ama neyi, nasıl okuyoruz? Bu noktada, kişisel gelişim kitaplarının önemli bir bölümü oluşturduğunu görüyoruz.

Okuma oranlarında öne çıkan kişisel gelişim kitapları bize ne sunuyor, neyi telkin ediyor? Bu tür kitapların her şeyi mümkün gibi gösteren bir içe dönüş, olumlama, pozitif düşünce, karmayı tamamlama ve evrene mesaj yollama gibi bir repertuarı var. Kendi içine dönmeyi, ama insanı, içinde yaşadığı dünyayı, sistemi ve toplumu anlama külfetinden kurtaran, aklını da karantinaya alan bir repertuar. Bu akıl “kavramsallaştırma” becerisinin olmazsa olmazıdır. Kavramsallaştırmanın peşi sıra gelen soyutlama ve kategori geliştirme yetileriyle dünyadaki ilişkiselliği anlamamızı sağlar. Her şeyi somut olarak gözümüzle gördüğümüze bağlamak yerine, dünyadaki olayların bir bütün olarak birbiriyle nasıl eşleştiğine işaret eder.

Kavramları anlamak ve ilişkilendirebilmek...

Türkiye’de 2019’da 474 kadın cinayeti yaşandı. Bu, son 10 yılın en büyük istatistiği. Bu ölümleri kişisel gelişim diliyle nasıl açıklayabiliriz? “Karmalarını tamamlamadılar, az daha olumlu baksaydı 30 yerinden bıçaklanmazdı,” gibi çıkarımlarda mı bulunacağız? Kavramsallığa erişememiş, dünyadaki ilişkiselliği görememiş biri gibi, “Vah vah, bir kötünün eline düşmüş, o yüzden böyle olmuş!” mu diyeceğiz? Tüm bu olan biteni böyle açıklayabilir miyiz?

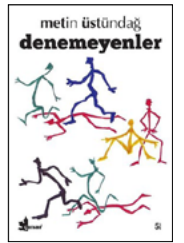
“Kültür bize yapılan bir şeyken, sanat bizim kültüre yaptığımız bir şeydir.”

Dostoyevski pek çok romanını gazete haberlerinden ilham alarak yazıyordu. Çünkü o, olayların sinir uçlarının, neyle ilişkilendirilebileceğinin, nasıl bir kategoriyle işlediğinin farkındaydı. Bu nedenle gelmiş geçmiş en büyük yazarlardan biri olarak hâlâ gündemimizde. Kişisel gelişimle ya da kültürün dayattığı ağızla konuştuğumuzda, “toplumsal cinsiyet” gibi bir kavramı göremeyiz, kültürümüzün kadın üzerinde yarattığı algıyı değiştiremeyiz.

Kültürden akan bu bilgiye karşı çıkan şey sanattır. Kültür bize yapılan bir şeyken, sanat bizim kültüre yaptığımız bir şeydir. “Böyle gelmiş böyle gitmez,” diyebilmektir. Bir çelişkiyi açığa çıkarmaktır. Dünya tarihi bunlarla dolu değil midir? Yönetim biçimleri değişirken, değerler değişirken, kendi dünyamızın değerlerine uygun kültürden akan bilgiye ancak sanat eserleriyle müdahale etmek mümkündür.

Bunun en iyi örneklerinden biri, Orhan Kemal’in 1968’de tefrika ettiği, 1986 yılında yayımlanan, hatta sonra filme de uyarlanan *Tersine Dünya* romanıdır. Kemal bu kitabında, kadın erkek rollerini değiştiriyor; bir sanatçı olarak bu rollerin sentetik olduğunu ve yarattığı karmaşayı gözler önüne seriyordu. Dünyada olan biteni gerçekten anlamak gibi bir niyetimiz varsa –ki olmalı– bu anlayış ahlaklı olmalı. Ahlaklı olmak, anlama fırsatını kullanmaktır. Dolayısıyla, kavramsal bakışımızı zenginleştiren ve dünyayı anlamamızı sağlayan türlere daha fazla ilgi göstermeliyiz.

Enis Batur’un *Gövde’m*’i kavramsal olarak sanattan modaya, poetik imgeden tüketim katedrallerine ve bedeninin dilbilgisine kadar oldukça zengin bir kitaptır. Metin Üstündağ’ın *Denemeyenler*, Gündüz Vassaf’ın *Cehen-neme Övgü* ve Murathan Mungan’ın *Bir Kutu Daha* adlı deneme kitapları bu bağlamda önemli kaynaklardır. Okumaktan kaçan gençlere, “Kitapta ki ilk denemeyi okuyun gelin,” denildiğinde, tüm kitabı okuyup gelirler. İyi ve nitelikli kaynaklar seçip onları doğru yönlendirmek çok değerlidir.

Genişletilmiş bencillik...

Kimin ağzıyla konuşuyoruz? Bildiklerimizi nereden biliyoruz? Bildiklerimizi hakikaten bilmeye değer şeyler mi? Karikatürdeki anne, temizlik işçisini işaret ederek, “Okumazsan, sonun onun gibi olur,” diyor. Bu yaygın bir sorun, herkes kendi çocuğunu seviyor. Sevmesinin nedeni, onu doğurması ve “sahibi” olması. Literatürdeki adıyla, “genişletilmiş bencillik”.

Sevmek, birinin yararına, onun serpilip zenginleşebileceği ve gelişebileceği bir mekân yaratmaktır. Bunun yerine, “Ben doğurduğumu seviyorum,” demek çok ciddi bir sorundur. Bencilliğimizi değil, benliğimizi genişletmeliyiz. Diğer karikatürdeki anne, “Okursan, o insanlar için başka bir dünya yaratabilirsin,” diyor. Bu da bir bakış açısı ve dil kullanımı.

Bilmek, anlamak ve emek isteyen o doygun erinç, değerli bir mutluluğun başlangıcı olabilir. Memnuniyetten söz etmiyorum. Mutluluk iyi şeyler yapmakla ilgilidir, salt iyi şeyler hissetmek değildir. Hazdan farklıdır ve mutlaka biriyle birlikte yapılan bir şeydir.

“Hayat bir yerde değil, insanda olur.”

“İyi insan, hayattan aldığını misliyle hayata veren insandır.”

Goethe, “Mutlu tek bir hafta dahi hatırlayamasam da çok mutlu bir yaşamım oldu,” diyor. Üstelik kitaplarıyla birçok kişiye de farklı anlamlarda sebep oldu. *Genç Werther’in Acıları*’nı yazdı; bazı okurları intihar etti... *Faust*’u (Şeytan) yazdı. Anlamanın, anlatmanın ve dünyayı iliğine kadar hissetmenin erincine vardı.

Sessizliğin, duyarsızlığın ve kayıtsızlığın konforunda geçen bir mutluluk mu ister insan? Mutluluk; sıkıntı, üzüntü, acı ve gerilimin olmadığı bir yaşamın değil, onlara direnerek, onlarla mücadele ederek ve onları aşarak geçen bir yaşamın sonucudur.

Kısacası, kişisel gelişim kitapları bize dünyaya katlanmayı öğretir. Oysa ben dünyayı değiştirmek ve dönüştürmek aracılığıyla paylaşılan mutluluktan bahsediyorum. Bunu en iyi yapan yazarlardan biri Halikarnas Balıkcısı’ydı. 1961’de yayımlanan anı türündeki kitabı *Mavi Sürgün*’deki “Sabırlık Çiçeği ve Tarla Kuşu”nun hikâyesinde şunu anlatır: Tarla kuşu, ötüşü güzel olduğundan ve daha çok ötsün diye gözüne topluigne batırılıp kafese konulan bir hayvanmış. Karanlığı anlayamayan ve gözünü daha çok tırmalayan kuş, daha çok bağırır ve öte öte ölmüş. Sabırlık çiçeği, çöl çiçeğidir. 40 yılda bir kez çiçek açar, açtığı anda da ölmüş.

Bu ikisine benzetir kendisini Halikarnas Balıkcısı. “Onlar da insanlara benzerdi. İyi insan, hayattan aldığını misliyle hayata veren insandır,” der. O zamanların karanlık Bodrum’unda çevresindekiler, “Bodrum’da hayat yok, orada yaşanır mı?” diye sorduğunda, “Hayat, bir yerde değil, insanda olur,” cevabını verir. ●

14. Eğitimde Edebiyat Semineri 2021 ilkbaharında...

**EĞİTİMDE
EDEBİYAT
SEMINERLERİ**
GÜNEŞİĞİ
KİTAPLIĞI

Güneşiği Kitaplığı'nın gelenekselleşen Eğitimde Edebiyat Seminerleri'nin on dördüncüsü 2021 yılının ilkbahar aylarında FMV Işık Ortaokulu'nun işbirliğiyle düzenlenecek.

Sevilen yazarların edebiyat yolculuklarını, akademisyenlerin değerli birikimlerini eğitimcilerle paylaştığı seminerlerde, okuma kültürü, yaratıcı okuma uygulamaları, kitap incelemeleri, çağdaş çocuk ve gençlik edebiyatı gibi birçok önemli başlıkta mesleki gelişim sağlanıyor.

Seminerlere Türkiye'nin dört bir yanından, her branştan ve düzeyden öğretmenler, kütüphaneciler, eğitim yöneticileri, ve akademisyenler katılıyor. Eğitimciler, öğrencileriyle gerçekleştirdikleri yaratıcı okuma uygulamalarını meslektaşlarıyla paylaşıyor.

Ayrıntılı bilgi için
gunisigikitaligi.com
seminer@gunisigikitaligi.com

9. Türkiye Yayıncılık Kurultayı-Online kitap dünyasını ekran başında buluşturdu.

Türkiye'den ve dünyadan yayıncıları, yazarları ve tüm paydaşları internet üzerinde bir araya getirerek yayıncılık sektörünün pandemi sonrası geleceğine ışık tutmayı amaçlayan kurultayda güncel konular, sorunlar, acil ihtiyaçlar ve eğilimler tartışıldı.

Alberto
Manguel

Kenan
Kocatürk

Hugo
Setzer

Amin
Maalouf

Türkiye Yayıncılar Birliği'nin iki yılda bir düzenlediği Türkiye Yayıncılık Kurultayı'nın dokuzuncusu, 25-26 Haziran 2020 tarihlerinde, COVID-19 pandemisi nedeniyle online olarak gerçekleştirildi. İki gün boyunca süren 9. Türkiye Yayıncılık Kurultayı -Online kapsamındaki altı oturumda yurtdışından 12, Türkiye'den 46 olmak üzere toplam 58 konuşmacı yer aldı.

Uluslararası konuşmacıların da katıldığı kurultayda, COVID-19 pandemisinin yarattığı sıradışı dönemde yayıncılığın geleceğine ışık tutan yeni iş modelleri, dijital yayıncılık, telif haklarındaki olası gelişmeler, kitap tedarik zincirinde yaşanabilecek değişimlerin yanı sıra kitapta sabit fiyat sistemini oluşturmanın önemi ve Türkiye'de okuma kültürünün yeri konuşuldu.

Usta yayıncı Çetin Tüzüner'in anısına...

İlk kez online olarak gerçekleştirilen, ZOOM webinar ve YouTube canlı yayınıyla iki günde toplam 500 izleyiciye ulaşan kurultay, Türkiye Yayıncılar Birliği'ne uzun yıllar hizmet vermiş eski başkanlardan Çetin Tüzüner'in anısına adandı.

Kurultay 25 Haziran Perşembe günü, Türkiye Yayıncılar Birliği Başkanı Kenan Kocatürk, Uluslararası Yayıncılar Birliği (IPA) Başkanı Hugo Setzer, yazar Amin Maalouf, PEN Yazarlar Derneği Türkiye Başkanı Zeynep Oral ve Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Sekreteri Hakkı Zariç'in açılış konuşmalarıyla başladı.

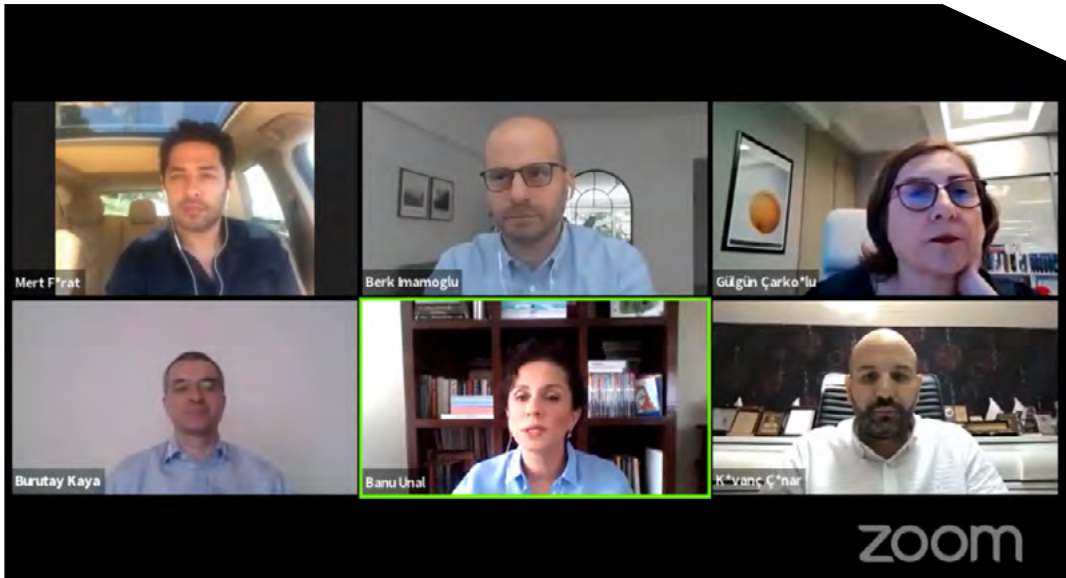
Hugo Setzer ve Amin Maalouf'un yanı sıra yurtdışından Uluslararası Bağımsız Yayıncılar Birliği Yürütme Kurulu Başkanı Laura Aufrère, Amerikan Yayıncılar Birliği Başkanı ve CEO'su Maria A. Pallante, yazar Alberto Manguel, İtalyan Yayıncılar Birliği Başkanı Ricardo Franco Levi, OECD Eğitim ve Beceriler Başkanlığı Direktörü Andreas Schleicher başta olmak üzere pek çok uzman isim, video kaydı konuşmalarıyla kurultaya katkıda bulundular.

Pandemi sonrası yayın dünyamız.

Kurultayın ilk gününde; yayın dünyasının yeni döneminde yayıncıları ve okurları nelerin beklediği, yayıncılıktaki dijital seçenekler, bu seçeneklerin okura sundukları, Türkiye'de dijital yayıncılığa talebin gelişimi ve pandemi nedeniyle telif haklarında yaşanabilecek olası gelişmeler mercek altına alındı.

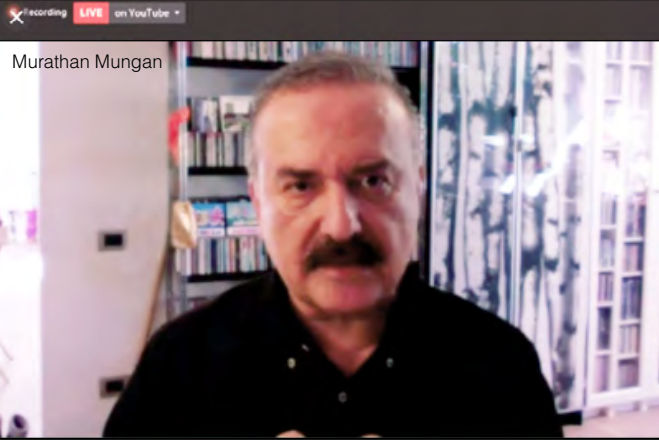
İkinci günde ise, üretilen kitabın okura ulaşmasını sağlayan tedarik zincirini yeni dönemde nelerin beklediği, nelerin değişebileceği; yayıncılık sektörünün ayakta kalması ve gelişimini sürdürebilmesi için ihtiyaç duyulan "yazılı kültürü koruma yasası"nın paydaşlar tarafından analiz edilerek sektör için yeni bir yol haritasının nasıl çizilebileceği ve okuma kültürünün geleceği konuları tartışıldı.

Kenan Kocatürk açılış konuşmasında, yayıncılığın temeli olan telif haklarında yaşanan ihlallerin bu dönemde had safhaya vardığını ve yayıncıların telif haklarını özellikle bugünlerde daha da çok savunmak zorunda olduğunu vurguladı. Kocatürk, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'yle güvence altına alınmış yayınlama ve ifade özgürlüğünü savunmanın, yayıncıların en önemli görevleri arasında olduğuna dikkat çekti.

Umut aşılayan bir kaza!

Açılış konuşmalarını video kayıtlarıyla gerçekleştiren Hugo Setzer ve Amin Maalouf da önemli mesajlar verdi. Hugo Setzer pandemi dönemindeki olağanüstü şartların, telif hukuku ve yayınlama özgürlüğü gibi, yayıncılık sektörünün hayati organlarını zedelemek için kullanılma çabasını kötü niyetli yaklaşımlar olarak değerlendiren bu çabalara karşı tetikte olunması gerektiğini vurguladı. Amin Maalouf ise insanlığın aynı anda bir kaza geçirdiğini, ancak bu kazanın insanlara umutsuzluk değil daha çok umut aşılması gerektiğini söyledi.

Zeynep Oral konuşmasında PEN Türkiye'nin, Türkiye Yayıncılar Birliği ve Türkiye Yazarlar Sendikası'yla birçok barış eyleminde, düşünce ve ifade özgürlüğü konularında omuz omuza, dayanışma içinde mücadele ettiğini ve bu mücadeleyi sürdürmedeki kararlılığını ifade etti. Hakkı Zariç ise, kurumlararası iletişimle dayanışmayı hep birlikte sürdüreceklerini ve geleceğe dair umudu ve direnç gücünü diri tuttuklarını ifade ederek kurultayı selamladı.

“Her şeye rağmenlik” ve “iç güç” gerekiyor.

Olağanüstü pandemi döneminde ortak sorunları, ihtiyaçları ve eğilimleri üretken bir diyalog zemininde gündeme taşıyan 9. Türkiye Yayıncılık Kurultayı - Online kapsamında gerçekleşen oturumlara; yayıncılar, kitapçılar, tedarikçi firma yetkilileri, dijital yayıncılık uzmanları, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, eğitimcilerin yanı sıra Ahmet Ümit ve Yekta Kopan gibi sevilen yazarlar da konuşmacı olarak katıldı.

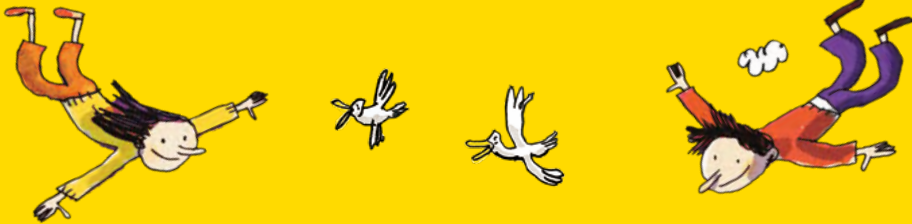
Kurultayın kapanış konuşmasını yapan şair ve yazar Murathan Mungan ise, içinden geçilen kriz karşısında sahip olunması gereken şeyin, gerçek bir “her şeye rağmenlik”, bir “iç güç” olması gerektiğini; herkesin iyi yaptığı işleri ödün vermeden daha da iyi yapmaya çalışması gerektiğini vurguladı. Mungan konuşmasını, “İnsanın sanatta, düşünmeye ve güzelliğe ihtiyacı var. Bu değişen koşulları hesaba katarak, gereken noktalarda uyum sağlayarak, kendi varlık alanlarımızı koruyarak bir zincir oluşturabileceğimize, bu krize karşı toplu halde, toplu pozisyon olarak karşı durabileceğimize inanıyorum,” sözleriyle noktaladı. 🟡

Müjgan Özçay ile

Çıtır Çıtır Felsefe Atölyeleri

Eğitmen, sanatçı Müjgan Özçay'dan
Brigitte Labbé'nin "Çıtır Çıtır Felsefe" dizisi
üzerine yaratıcı atölyeler.

Zamanda Yolculuk: 5 Çocuk 5 İstanbul

Özge Çetin

FMV Işık İlkokulu, Nişantaşı

2. sınıflarla gerçekleştirilen uygulamada, Betül Sayın'ın resimli öykü kitabı *5 Çocuk 5 İstanbul*'daki İstanbul, tarih, keşfetmek ve uygarlıklar gibi temalar işleniyor.

Yaratıcı okuma uygulamamız, 2. sınıflardaki 80 öğrenciyle yaklaşık dört hafta sürdü. Çalışmamızı, Betül Sayın'ın 2006 yılında Uluslararası Çocuk Kitapları Kurulu'nun (IBBY) illüstrasyon dalında Onur Listesi'nde yer alan *5 Çocuk 5 İstanbul* adlı kitabıyla gerçekleştirdik. Kitabı seçme nedenlerimizin başında, PYP (*Primary Years Program* – İlk Yıllar Programı) uygulamasına uygun olmasıydı. Disiplinlerarası işbirliğine olanak tanıyan, yaşadığımız İstanbul şehrini ve geçmişini zengin görselliğiyle anlatan kitap, “Zaman içinde insanlar ve yaşamları değişir” anafikrimizle de örtüşüyordu.

Kitapta özellikle zaman algısına yapılan vurgu, öğrencilerimiz için yeni bir keşifti ve kesinlikle önemseydiğimiz bir durumdu. Disiplinlerarası bir çalışma yürütmeyi planladığımız için, branşlar ve sınıf öğretmenleri olarak bir araya geldik. İşbirliği konusunda öğrencilerimize de örnek olacak bir ekip çalışmasını hayata geçirdik.

İlk adımı kütüphane öğretmenimiz attı ve sürece, “Benim Adım Ne?” adlı bir görsel okuma çalışmasıyla başladık. Daha önce de çok kez yaptığımız gibi, kitabın kapağından yola çıkarak içeriği tahmin etme çalışması giriş adımlarımızdandı.

“Bildiğim İstanbul” adımında, sınıf öğretmenleri tarafından bir süreç değerlendirmesi olarak kabul edilen ön test ve son test uygulamaları yapıldı. “İstanbul hakkında ne biliyorsunuz?” sorusuyla yönlendirdiğimiz öğrenciler, başlarda sadece Boğaziçi Köprüsü ve Galata Kulesi gibi beylik sembollerle kendilerini ifade ederken, kitapla buluştuktan sonra Bizans, Osmanlı, Kapalıçarşı, Hipodrom vb. semboller de kullanmaya başladılar. “Serbest Çağırışım” adımında, kitabın her bölümüne ait anahtar sözcükler kullanarak öğrencilerin akıllarına gelen sözcükleri ifade etmelerini istedik.

“İşbirlikli Okuma Çemberi” bireysel ve pasif olan okuma eylemini, daha aktif hale getirmek ve öğrencileri başka okumalara da me-

raklandirmek amacıyla yaptığımız bir çalışmaydı. İstanbul'un beş farklı dönemine göre, sınıf da beş gruba ayrıldı. Her grup içinde dört rol belirlendi: sözcük avcısı, özetleyici, karakter ustası ve sanatçı. Her gruptaki "özetleyiciler" okuduğu bölümün özetini çıkardı. "Sözcük avcıları", bilmediği sözcüklerin anlamını sözlükten bulup arkadaşlarını bilgilendirdi. "Karakter ustaları", o bölümdeki asıl karakteri betimledi. "Sanatçılar" da bölümle ilgili bir şiir, dörtlük, resim ya da şarkı bulmaya, oluşturmaya çalıştı. Beş ayrı grup, kendi içlerinde yaptıkları bu çalışmalarını sınıf ortamında birbirlerine sundu.

Geçmişten geleceğe bir yolculuk!

"Dönemlerin Evleri" çalışmasında beş farklı dönemde kullanılan beş farklı yapı tipiyle tanıştılar. Bu yaklaşımla ilk kez karşılaştıkları için öğrencilerin dikkatini çekti. Günümüz İstanbul'u ve koşullarını, "kemik tokalı kız"ın mağaradaki yaşantısıyla kıyaslayıp yorumlayarak başladılar ve her dönem yapıları için bu yöntemle devam ettiler.

Zaman söz konusu olunca, gelecekte de bahsetme ihtiyacı doğdu. "Gelecekteki Evler" adımıyla, konutların gelecekte nasıl değişkenlik göstereceğini, şehir hayatında nelere ihtiyaç olabileceğini konuştuk. Öğrencilerden en çok duyduğumuz sözcük "teknoloji"ydi. Çok ilginç çalışmalar yaptılar. En ilgi çeken yorumlardan biri, ışın kılıcıyla balık tutan pilotun çizimiydi.

"Zamanda Yolculuk" bir yazma çalışmasıydı. Öğrenciler için zamanın akışını bozduk; tarihöncesinde yaşayan "kemik tokalı kız"ın kendini günümüz İstanbul'unun kalabalık sokaklarında bulması gibi yeni hikâyeler kurgulama fırsatı yakaladılar. Kitaptaki kahramanların yanı sıra kendi yarattıkları yeni kahramanlarla hikâyeler geliştirdiler; küçük gruplar halinde yaptıkları bu çalışmalarını birbirleriyle paylaştılar.

Yaş grubumuz küçük olmasına rağmen, kütüphane öğretmenimizin sağladığı ortam sayesinde "araştırma" adımıyla da yüksek katılımı uyguladık. Öğrenciler, İstanbul'da bildikleri, gördükleri, ilgi duydukları, merak ettikleri tarihi mekânları listelediler. Listeden seçtikleri birer mekân üzerine araştırma yaptılar. Öğretmenlerinin sorularına, kütüphane öğretmenimizin sunduğu kaynaklarla yanıtlar aradılar. Böylece, dijital ortamda araştırma yapmayı, araştırmalarını e-broşür gibi dijital bir materyalle yayınlamayı deneyimlediler.

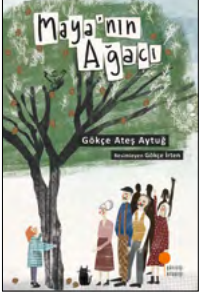
Sona yaklaşırken görsel sanatlar öğretmenimiz, öğrencilerden tarihi bir mekânı modellemelerini istedi. Öğrenciler atık malzemelerden yararlanarak Kız Kulesi maketleri yaptılar. Dört hafta süren çalışmamız boyunca, müzik öğretmenimiz derslerinde İstanbul hakkında bestelenmiş şarkıları dinletti, o şarkılardaki eski sözcükler üzerine öğrencilerle konuştu.

Dördüncü haftanın sonunda, kitabın yazarı ve çizeri Betül Sayın okulumuza geldi. Öğrenciler, dört hafta boyunca yaptıkları çalışmaları Sayın'la paylaşma şansı buldu. Hem branşlar arası köprüler kurabildiğimiz hem de 2. sınıfların en yüksek seviyede katılabildiği dört haftalık özel bir çalışma gerçekleştirdik. ●

Karakargalar ve Maya'nın Ağacı Selda Göktuna

İkbal Betül Ali İhsan Çilingiroğlu Ortaokulu, Mudanya

5, 6 ve 7. sınıflarla gerçekleştirilen uygulamada, Gökçe Ateş Aytuğ'un *Maya'nın Ağacı* adlı romanındaki mahalle yaşamı, iletişim, dayanışma, doğa ve özgürlükler gibi temalar işleniyor.

"Günlerim Kitap" geleceğin okumayla aydınlanacağına inanan iki farklı okuldan dört öğretmenin sürdürdüğü özgün bir projedir. *Maya'nın Ağacı*, ekip olarak yaratıcı okuma uygulamaları geliştirdiğimiz beşinci kitap. Daha önce olduğu gibi bu çalışmanın etkinliklerini de iki farklı okulda ortaklaşa gerçekleştirdik.

5, 6 ve 7. sınıflar düzeyindeki 200 öğrencinin katılımıyla dört haftalık bir çalışma süreci geçirdik. Doğanın acımasızca katledildiği, bir ağacı sevmenin ve ona sahip çıkmanın eksikliğini hissettiğimiz bu çağda öğrencilerimizle ağaç sevdasının peşine düştük. Kitapla öğrencilerimiz arasında bağ kurabilmek için okuma süresi boyunca yanlarında taşıyabilecekleri, karakarga sembolü basılı rozetler hazırladık. Karakargalar romanda fıstık çamını koruyorlardı, biz de kargaların bu çabasına destek olmak istedik.

Çalışmaya başlamadan önce, öğrencilerin merak duygusunu daha da uyandırmak için **gunlerimkitap** Instagram adresimizde beşinci kitabımızın ne olabileceğine dair bir video paylaştık. Sonra da seçtiğimiz kitabı açıkladık.

"Ağacımı Keşfediyorum" etkinliğimizde öğrencilerimizle birlikte okullarımızın bahçesinde bulunan ağaçları saydık. Her gün gördükleri, ama fark etmedikleri ağaçlara karşı bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmayı amaçladık. Bir okulumuzda 99, diğerinde 34 ağaç sayıldı.

Sıra, kitabı öğrencilerle buluşturmaya geldiğinde, bunu doğanın içinde yapabilmeyi istedik ve buluşma yeri olarak Mudanya'nın Mütareke Meydanı'ndaki ağaçların altını seçtik. Öğrencilerin coşkusu gerçekten görülmeye değerdi. Müzik öğretmenimizin gerçekleştirdiği dinletişliğinde kitabın ilk okumalarını meydana hep birlikte yaptılar.

“Maya'nın Tabuları” adlı sınıf içi etkinliğimizde, kitapta geçen sözcüklerden yola çıkarak tabu kartları hazırladık. Öğrencilerin hem eğlendikleri hem de öğrendikleri bir etkinlik oldu. Romanda geçen “Kargalar adamlara gününü gösterdi,” haber cümlesi, bize başka bir çalışma için ilham verdi. “Karakarga TV: Son Dakika” etkinliğimizde öğrenciler, metni ve kurgusu tamamen kendilerine ait olan son dakika haberleri oluşturdular. Olanak tanıdığımızda, ne kadar yaratıcı ve özgüvenli olabileceklerini gördük.

Ağaçların dilinden konuşabilmek...

Romanda Maya ve mahalleli, fıstıkçamı kesilmesin diye onu süslüyorlardı. Biz de “Kuşlara Yuva Olalım ve Ağacım Şenlendi” etkinliğinde, okulun bahçesinde bulunan ağaçları, öğrencilerin kendi ürettikleri el yapımı süslerle şenlendirdik. Kendi yaptıkları kuş yuvalarını boyadılar ve ağaçlara astılar. Oldukça güzel görüntüler ortaya çıktı. Fıstıkçamı kitapta, “Beni kesmeyin!” diye isyan ediyordu. Biz de öğrencilerimizden birer akrostiş şiir yazmalarını istedik. Bu şiirlerle ağaçların dilinden konuşmayı ve ses çıkarmayı deneyimlediler.

Roman, bir ağacın kesilmemesi için verilen mücadelenin öyküsünü anlattığı için biz de Yalova'daki Yürüyen Köşk'ü ziyaret etmek ve Mustafa Kemal Atatürk'ü anmak istedik. Tek bir ağacın dalları kesilmesin diye “yürütülen” köşkü ve 400 yıllık koca çınarı yerinde gördük. “Farklı ağaçlar farklı hayatlar demektir” diyerek, Yalova'da bulunan Karaca Arboretumu'nu ziyaret ettik. Öğrencilerimiz, ilk kez gördükleri ağaç türleri karşısında heyecanlandılar, onlar hakkında bilgi edindikleri için çok mutlu oldular. “Kadrajımda Doğa” etkinliği kapsamında, çevrelerinde bulunan ilginç ağaçların fotoğraflarını çekmelerini istedik.

“Fidanım Büyüyor” adımımda, öğrencilerimizle birlikte okullarımızın bahçesine fidanlar diktik. Hem doğaya can verdiler, hem de kitabımızın söylemini somutlaştırmış oldular. Kitabın içinde geçen bir şiiri, tanıdık melodilerle şarkıya dönüştürdüler.

Son olarak, yazarımızı konuk edeceğimiz salonu hazırladık. Öğrencilerimiz ortaya çıkardıkları ürünleri burada sergilediler, şiirleri kapılara astılar, çekmiş oldukları fotoğrafları mini bir sergide sundular. Maya'nın ağacı da sahnede idi. Bu atmosferin yaratıcısı olan öğrencilerimiz, yazar Gökçe Ateş Ayтуğ'la duygu dolu bir buluşma gerçekleştirdiler, sohbet ettiler. Hem öğrencilerimiz hem de bizim için çok özel bir deneyimdi. 🍎

Ege'de Yürüyen Kentler

Reyhan Özmen

İzmir Özel Türk Koleji

10. sınıflarla gerçekleştirilen uygulamada, Philip Reeve'in dünyaca ünlü 4 kitaplık dizisinin ilk kitabı *Yürüyen Kentler*'den yola çıkılarak gelecek, teknoloji, felsefe, bilimkurgu ve sinema gibi temalar işleniyor.

Yürüyen Kentler'i Ege'de yürütmeyi hedeflediğimiz bu çalışmayı, İzmir, Manisa ve Muğla'daki beş kampüste yer alan sekiz lisenin 17 sınıfıyla, toplamda 340 öğrenciyle gerçekleştirdik. 10. sınıfların katıldığı uygulama sürecini 18 öğretmen arkadaşım ile birlikte yürüttük.

Bu kitabı seçmemizin ilginç bir anısı var. Oğlum, 10. sınıfı bitirmek üzereyken bir gün elinde *Yürüyen Kentler* romanıyla geldi ve bir süre önce birlikte izleyip çok beğendiğimiz filmin (Ölümçül Makineler, 2018) bu kitaptan uyarlandığını söyledi. Gerçekten de kitabın gelecekte ve bugün yaşayabileceğimiz pek çok soruna işaret eden, fantastik bir dünyası vardı. Oğlum kitabı okula götürmemi, öğrencilerime okutmamı önerdi. Fikri öğretmen arkadaşlarımla paylaştığımda, tarih, coğrafya ve fizik başta olmak üzere pek çok branşla işbirliği içinde bir yaratıcı okuma uygulaması çalışabileceğimizi düşündük. Bununla da kalmayıp, o yılı okulda "fantastik yıl" ilan ettik ve bütün seviyelere fantastik okumalar önerdik.

Fantastik özellikler taşıyan bir bilimkurgu romanı olması, tür açısından bizi heyecanlandırmıştı. Kaynakları tükenmekte olan bir dünyada hayatta kalmak için vermemiz gereken mücadeleyi öğrencilerimize çok iyi örnekleyebilecek bir eserdi. Gençlerin dünyayı ilgilendiren bu sorunlarla baş başa kalmalarını hedefledik.

Uygulamaya başlamadan önce kitabın adını öğrencilere duyurmadık ve ön çalışma olarak "Hayal Bilgisi Atölyesi" kurduk. Öğrencilere, "Dünyada ekolojik denge sınırlı, çok az sayıda insanla birlikte hayatta kalınız; kendinize bir yaşam alanı tasarlamalısınız," dedik. Bu senaryodan yola çıkarak kendi tasarımlarını maketlere dönüştürdüler ve böylece çalışmamız başladı.

"Edebiyat Çemberi" ilk adımımızdı. Bu çemberde; sözcük avcılığı, karakter avcılığı, paragraf seçiciliği gibi pek çok görev bulunuyor-

du. Bu görevlerin gruplarını oluştururken, birbirine yakın arkadaşları aynı gruba koymamaya özen gösterdik. Böylece yeni bir grupla uzlaşma ve iletişim becerilerine katkı sağlamayı hedefledik.

Bu aşamada, hem öğretmenleriyle birlikte okumayı gerçekleştirdiler hem de her grup kendi çemberindeki görevleri yerine getirdi. Tişört tasarımı, sembollerle karakter analizi kadar çok çeşitli işler ortaya çıktı. Lise öğrencisi oldukları için yabancı dillerde araştırma yapma ve konuyla ilgili başka kültürlerde yapılan çalışmaları görme fırsatları da oldu.

Romanı grafiklerle okumak...

“Yürüyen Kentler’de Eğitimde Sistem Düşüncesi” çalışması, öğretmenler olarak metin çözümlemede ve yaratıcı yazma uygulamalarında kullandığımız bir yöntemdi. “Edebiyat Çemberi”yle eşzamanlı yürüttüğümüz bir süreç oldu.

Bu kapsamdaki “Zaman Boyunca Davranış Grafiği” çalışması, davranışın belirli bir zaman düzlemindeki gelişimini ele alıyor. Öğrenciler, romandaki olayların akış sıralamasını ve bu akışın işaret ettiklerini grafik eşliğinde işlediler. “Stok Akış Diyagramı”ndaysa, bir olayın, durumun ya da davranışın nedenlerini ve değişkenlerini diyagram aracılığıyla analiz ettiler. “Çıkarım Merdiveni” sayesinde de romandaki olayların altında yatan asıl nedenleri, okurun duygularını ve davranışlarını nasıl etkilediğini grafik eşliğinde incelediler.

Bu yöntemler, kitabın başkahramanları Tom ve Hester’in hikâye boyunca devam eden duygu değişimlerini, tanışmalarının sonuçlarını, aralarındaki ilişkinin olayların bütününe etkisini, toplumsal olaylara ilişkin göndermeleri ve romanın pek çok noktasını grafikler eşliğinde analiz etmemize yarar sağladı. Böylece, öğrenciler okuma yaparken notlar aldılar ve romanın bütününe daha rahat kavrayabildiler.

“Roman, hangi temalar etrafında örülmüş?” sorusunu sorduğumuzda, pek çok alt temayı barındıran bir kitabı çalıştığımızı fark ettik. Bu, daha çok araştırma ve keşfetme anlamına geliyordu. Kadının toplumdaki yeri, şiddet, cesaret, teknoloji ve sınıf ayrımı gibi temaların yanı sıra, loncalar gibi kent yönetiminde çok büyük öneme sahip bir meslek organizasyonunu da araştırma şansı buldular.

Hem bu temalara hem de dünyanın geleceğine dair makale taramaları yaptılar, dijitalde araştırma becerilerini her geçen gün daha da geliştirdiler. Sona yaklaşırken, romandan ve araştırmalarından elde ettikleri birikimi güçlendirmek için, dünya sorunlarının tartışıldığı bir münazara düzenledik.

Uygulamamızın en önemli zenginliklerinden biri, romanın filme uyarlanmış olmasıydı. Filmle roman arasında karşılaştırma yapmalarının, her iki eser arasındaki vurgu ve anlatım farklılıklarını incelemelerinin birçok açıdan pekiştirici bir etkisi olduğunu gözlemledik. ●

Kat Köyü'nden Burgazada'ya Çiko'nun Seçimi Zeynel Özbalçık

Kat Şehit Yalçın Öztürk İlkokulu, Tokat

4. sınıflarla gerçekleştirilen uygulamada, Füsun Çetinel'in *Çiko'nun Seçimi* adlı romanından yola çıkılarak hayvan hakları, doğa sevgisi, arkadaşlık ve oyun gibi temalar işleniyor.

Çalışmamızı 4. sınıftaki 15 öğrencimizle, dört haftalık bir süreçte gerçekleştirdik. Bir köy okulu olarak kendi yaşantımıza dair pek çok ayrıntıyı örneklemesi, bu kitabı seçme nedenlerimizin başında geliyor. Her sabah sınıfa girdiğimiz zaman çocukların, “Öğretmenim, bizim danamız doğdu,” ya da “Öğretmenim, gece bizim tavuğu tilki kaptı,” gibi haberleriyle derse başlıyoruz. Kitabın, doğa ve hayvan sevgisi temalarının çok baskın olması sayesinde, öğrencilerimizin dikkatini çekmeyi başardık.

Uygulamanın ilk adımında, kitabın hikâye unsurlarını inceledik. Karakterler, olay, yer, zaman, sorun ve çözüm şeklinde bölümlere ayırarak incelememiz başladı. Bu aşamada, hayvan karakterleri öğrencilerimizin çok hoşuna gitti; kitapla ilk teması onlar sayesinde kurdular. Hayvan karakterlerle ilgili görsel çalışmalar, canlandırmalar ve “Siz olsanız ne yapardınız?” sorusu üzerinden gelişen söyleşiler gerçekleştirdik.

Kitabımızın hikâyesi haziran ayında başlıyor ve Selen karakteri, “Haziran gelmişti, havalar ısınmaya başlamıştı ve benim dondurma yasağım kalkmıştı,” diyor. “Yer ve Zaman” çalışmasında bu noktadan hareket ettik. Köydeki öğrencilerimizin hiç görmedikleri ve en çok ilgilerini çeken şey, deniz ve adaydı. Deniz, gemi, kaptan ve ada gibi temalar etrafında, kendi maceralarını yazıp çizdiler.

Bu aşamada Burgazada'yı keşfettik. Sait Faik Abasıyanık'ın orada yaşaması ve evinin hâlâ müze olarak kullanılması da ilginç bir yol açtı önümüzde. Hakkında araştırmalar yaptık, öykülerini okuduk ve usta yazara ilişkin epeyce bilgi sahibi olduk. Bir kitap bir adaya, ada da bir başka yazara yönlendirdi bizi. Sınıfımızda bir Sait Faik Abasıyanık Köşesi oluşturduk. Neleri sevdiğini, boş zamanlarında neler yaptığını ve kitaplarından alıntılarını toplayıp bu köşede bir araya getirdik. Hatta, mavi süslerle deniz dalgaları bile yaptık.

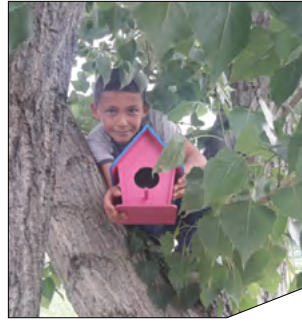
Kitabın yazarı Füsun Çetinel'in aracılığıyla Burgazada ile kurduğumuz ilişki, diğer adımlarda da devam etti. Burgazada Sait Faik Abasıyanık Köşesi

sıyanık İlkokulu'nun öğrencileriyle bizim öğrenciler arasında mektup trafiği başladı. Onlar bize deniz kabukları ve yosun kokulu mektuplar gönderirken, biz de onlara köyümüzün doğasını ve hayvanlarını anlatan mektuplar yazdık. Bu roman sayesinde, öğrencilerimiz hiç bilmedikleri ve görmedikleri bir yere mektuplar aracılığıyla gidebildi ve orada yeni arkadaşlıklar kurdu.

“Hayvanların da hakları yok mu?”

Kitaptaki hayvan sevgisi ve hayvan hakları temaları üzerine öncelikle öğrencilerimizle sohbet ettik, duygularını ifade etmelerini istedik. Sonrasında kâğıtlardan maskeler yaptılar, boyadılar ve o maskelerle hayvanların dilinden konuşup onların duygularını yansıtmaya çalıştılar.

Bu aşamada bir öğrencimizin, “Hayvanların da hakları yok mu?” diye sorması bize başka bir etkinlik fikri verdi. Araştırmamız sonucunda, Türkiye'nin yanı sıra birçok ülkenin imzaladığı Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne ulaştık. Sınıfımızda bir "hayvan hakları" panosu oluşturduk. Bu panoya hayvan haklarının bir bölümünü yazdık ve süsledik. Öğrenciler, hazırladıkları panoyu kullanarak okuldaki diğer arkadaşlarına tanıttılar yaptılar ve onları da bu önemli konuda bilgilendirdiler.

Okul kütüphanemizde haftada bir gün okuma çalışmaları yapıyoruz. Öğrencilerimizden biri, “Doğa ve hayvan sevgisi temalı bir kitap daha okuyalım,” dediğinde, Sait Faik Abasıyanık'ın *Son Kuşlar* kitabından bir bölümü seçtik. Ustanın 60 yıl önce yazdığı öyküsündeki, doğanın yok olmasına ve kuşları bir daha göremeyeceğimize ilişkin uyarısına kulak verdik. Köyümüzdeki ağaçlara asmak için kuş yuvaları yapmaya karar verdik. Öğrencilerimiz okulun çevresindeki ağaçlara, kendi yaptıkları ve boyadıkları kuş yuvalarını astılar.

Çiko'nun Seçimi romanımızın dil, anlatım ve sözcük dağarcığı bakımından bir hazine sandığı olduğunu gördük. Kitaptaki kahramanların da kendi eşyasını koyduğu bir hazine sandığı vardı. Biz de kitapta ilk kez karşılaştığımız deyimleri, sözcükleri ve ifadeleri sınıftaki hazine sandığımızda biriktirdik. Öğrencilerin yanı sıra biz öğretmenler de daha önce hiç duymadığımız deyimleri okuduk kitapta.

Çalışmamızın son adımında, yazar Füsun Çetinel'in okulumuzu ziyaret etmesi, öğrencilerimizin uygulama sürecinde hissettikleri ve keşfettikleri duyguların paylaşımı için eşsiz bir deneyim oldu. 🌟

GÜNEŞİĞİ
KİTAPLIĞI

Yayıncılık konferansı 10. yılında!

10. Zeynep Cemali
Edebiyat Günü

24 EKİM 2020 Cumartesi

((ONLINE

ZEYNEP
CEMALİ
EDEBİYAT
GÜNÜ
2020

10 yıldır yayıncılığımızın tüm paydaşlarını buluşturan yıllık yayıncılık konferansı, COVID-19 pandemisi nedeniyle **online** olarak gerçekleştirilecek.

Her yıl olduğu gibi kitaplara yaratıcı emek veren yazar, editör, çevirmen ve sanatçılar, yayınevi profesyonelleri, telif ajansları, akademisyenler; kitapları okurla buluşturma sorumluluğu üstlenen dağıtım ve kitapçılar, tedarikçi firmalar; ilgili sivil toplum kuruluşları, kütüphaneler ve medyadan yetkililer bir araya gelecek.

ZEYNEP
CEMALİ
ÖYKÜ
YARISMASI
6-7-8. SINIFLAR
ÖDÜL TÖRENİ
2020
((ONLINE

Konferans programı ve kayıt bilgileri
yakında gunisigikitaligi.com adresinde...

#zceg10
#yayıncılıkkonferansı

güneşiği
kitaplığı
ON8